

počeci

**ČASOPIS BOGOSLOVA FRANJEVAČKE
PROVINCIE PRESVETOGA OTKUPITELJA**

POČECI
Godina VIII.. br 1 (8)
Split, studeni 2007.

Časopis bogoslova Franjevačke provincije
Presvetoga Otkupitelja

Izdavač
Franjevački bogoslovni klerikat

Glavni urednik:
fra Ivan Režić

Odgovorni urednik:
fra Domagoj Runje

Uredničko vijeće:
fra Ivan Čikara i fra Damir Ćiro Čikara

Lektor:
Hrvoje Markulin

Naslovnicu izradila:
akad. slikarica s. Zdravka Milić

Adresa uredništva i uprave:
“Počeci”, HR-21000 Split, Bribirska 10
Tel: (021) 387-317, Fax: (021) 380-315
e-mail: franjevaccki-klerikat@st.t-com.hr

Časopis izlazi uz odobrenje redovničkih poglavara.
Na osnovu mišljenja Ministarstva kulture Republike Hrvatske,
klasa: 612-10/96-01-1301-VJ /CJ, urbroj:532-03-1/7-96-01 od 26. lipnja
1996. časopis “Počeci oslobođen je plaćanja poreza na promet.

Časopis izlazi povremeno.
Narudžbe, dopise i priloge slati na adresu Uredništva.

Tisak:
Jafra-print d.o.o.

SADRŽAJ

Riječ uredništva.....	5
Popratna riječ o. Magistra	7
FILOZOFSKO – TEOLOŠKI POKUŠAJI	
Sluga Božji o. Ante Antić.....	10
Isusov identitet u filmu “Isus iz Nazareta“ F. Zeffirellia.....	24
Roditelji i djeca – odgoj ili zajedništvo.....	31
RAZMIŠLJANJA	
Izgubljena dragma.....	40
Čin pomoći	42
Riječ i iskustvo	44
Život – patnja i radost	46
Istina.....	49
Pismo Jobu	52
Papa Ivan XXIII.	57
INTERVIEW	
Interview s o. fra Albertom Marićem.....	60
UMJETNIČKI KUTAK	
Iskre.....	66
Ja i prijatelj	67
Tišina.....	69
Rič Hrvatska.....	70
Moje srce susret sluti.....	70
Sanjam.....	71
Naum.....	71
Životni put.....	72
VELIKANI DUHA	
Fra Julijan Ramljak	76
AKTUALNOSTI	
Zdravstveni odgoj i obrazovanje.....	80
Ekonomija zajedništva	84
MEDITACIJA	
Riječ koja obraća.....	90

RIJEČ UREDNIŠTVA

Iznijeti dio sebe kroz svoju misao, riječ ili djelo pred drugoga i njegov sud i zahtjev nije lak posao. Upravo suprotno, ište to podosta smjelosti. No jedino na taj način, ono na osobnoj razini promišljeno i doživljeno može poslužiti na obogaćenje drugoga i drukčijeg.

Jer čovjek je biće koje dobiva pravi odgovor na pitanje tko je, tek u odnosu s drugim. Tada i sam sebi biva jasniji, a u prilici je da se preko drugoga obogati novim. Ni jedan početak nije lak, ali jedino uvijek iznova započinjući mi koračamo i krećemo se naprijed.

Zahvalni svim marnim potpisnicima ostvarenja koja stavljamo pred vas, nadamo se da će i ovaj novi broj časopisa biti barem skromna luč na zajedničkom nam putu.

U ovom broju donosimo raznovrsne uratke u kojima svatko od vas može pronaći nešto za svoju dušu. S poštovanjem i željom da naši i vaši „Počeci“ traju,ff želimo vam ugodno čitanje!

Uredništvo

POP RATNA RIJEČ O. MAGISTRA

Suvremena tehnička dostignuća olakšala su mogućnost međuljudske komunikacije do neslučenih razmjera. Sredstva masovnog priopćavanja kao što su tisak, radio, televizija i internet toliko su zahvatila našu svakodnevnicu da se nerijetko govori i o nepotrebnoj ako ne i štetnoj inflaciji riječi, koja neminovno vodi do obezvrijeđenja rečenoga.

No, iako i u Svetom Pismu već odavno piše da 'obilje riječi ne biva bez grijeha' (Izr 10,19), nisu li možda i te suvišne pa i grešne riječi zapravo vrcanje iskara i trunja iz one teške gromade čovjekove čežnje da se jednom jednostavno izrekne i tako povratu onoj iskonskoj riječi od koje je i potekao? U svakom slučaju, riječ nema samo ulogu priopćavanja. Riječ nije samo ono čime se nešto izražava, opisuje ili prepričava. Doista, ne bi vrijedilo truda izgovoriti ni jednu jedinu riječ kad se njome ne bi moglo nešto i stvoriti.

Ovime se ne aludira samo na Božje stvaranje, tj. na to da u punom smislu riječi samo Bog stvara rječju. U svojoj mjeri i svaka je naša ljudska riječ stvaralačka. Zato je neizmjereno važno da svaka riječ koju izrekne bude i dobra. Sigurno bi sve u ljudskom društvu bilo bolje i ljepše već samim tim kad bi ljudi sa svima i o svemu bolje i ljepše govorili. To, dakako, vrijedi za svakog čovjeka. No, uvjerenost u to na poseban je način bitna ljudima koji se riječima bave profesionalno. Blagotvorna učinkovitost riječi izbavlja iz krize smisla svakog pjesnika i pisca, pjevača i glumca, govornika i propovjednika, filozofa i teologa, duhovnika i svećenika, učitelja i učenika. Pa tako, uza svo nepregledno more svijetom tiskanih slova, važnost bavljenja rječju daje smisao i prinosima još jednog broja ovoga našeg časopisa.

Pišući prvi put u svojstvu novoimenovanog magistra bogoslova Franjevačke Provincije Presvetog Otkupitelja popratnu riječ ovom listu naših mladih studenata čast mi je i radost zahvaliti dosadašnjem magistru, o. fra Šimunu Bilokapiću što mi je u mnogočemu olakšao preuzimanje tako odgovorne i važne službe. Među ostalim valja istaknuti da je ovaj broj 'Početaka', zapravo pripremljen pod njegovim vodstvom, ali mi je ovim popratnim slovom fra Šimun velikodušno dao prigodu da se već od prvog dana rada s našim bogoslovima uključim i u njihove izdavačke aktivnosti.

Na koncu, ne mogu ipak a da se ne prisjetim i samih početaka 'Početaka' koji su se rađali upravo u vrijeme mog bogoslovskog studija u Makarskoj devedesetih godina sada već prošlog stoljeća. Svoj početni impuls 'Počeci' nedvojbeno duguju mom školskom kolegi fra Jošku Kodžomanu (sada

gimnazijskom profesoru u Sinju), koji je u suradnji s ostalim bogoslovima i uz blagoslov starješina htio potaknuti duh stvaralaštva i stvoriti prostor u kojem ćemo se, neki možda i po prvi put, usuditi objaviti vlastitu pisanu riječ. Na našu radost, krug suradnika časopisa brzo je probio okvire same naše 'samostanske škole', ali su, unatoč prelasku bogoslova u Split i mnogim drugim promijenjenim okolnostima, 'Počeci' u svojoj biti ostali svojevrsna korisna vježbenica u kojoj svi koji se njome služe uče kako što bolje i ljepše pretočiti sadržaj u riječ i riječ u sadržaj. To vrijedi kako za marne početničke tkalce štiva na ovim stranicama tako i za tebe, mili štioče, kojemu dajemo u ruke i ovaj svešćić da ga, premda nesavršena, primiš s onom istom pažnjom i ljubavlju s kojom ti je i otkan.

Fra Domagoj Runje

FILOZOFSKO – TEOLOŠKI POKUŠAJI

SLUGA BOŽJI O. ANTE ANTIĆ

Uvod

Svako vrijeme, svaka epoha poznaje svoje heroje, velikane. Ono pripovijeda legende o njima, služi se crnilom i perom kako bi se o njima i u kasnijim epohama pripovijedalo ostavljajući ujedno trajan spomen onima koji poslije njih dolaze. Poput onih u prijašnjim vremenima tako i mi u izazovima i potrebama svojega vremena pronalazimo heroje ili velikane, bilo povijesne koji su imali vodeću ulogu u društvu kao ili velikane duha.

Jedan takav duhovni velikan je o. fra Ante Antić čiji spomen ne upućuje na daleku nego na nama bližu prošlost koje su mnogi još živeti, sami bili putnici i svjedoci. Spomen na jednog redovnika-svećenika za kojega još nisu svi čuli ni unutar granica *Lijepe Naše*, no i mnogi koji se u svojim sjećanjima i pismenom ostavštinom još i danas s njime susreću.

Sluga Božji o. Ante Antić je duhovnik svojega vremena koji je djelovao na širokom području duhovnosti i u odgoju, tako da imamo ispred sebe osobu koja nas je svojim životom, bogatim i iscrpnim radom zadužila, o kojoj se teško može progovoriti na nekoliko stranica.

No, pokušat ćemo u ovom radu barem začeti spomenute teme i ocrtati lik toga Božjeg ugodnika u najosnovnijim crtama. Pritome ne posvećujemo posebnu pažnju kronološkom slijedu njegovih životnih postaja koliko samim pothvatima, djelovanju koje je obilježilo njegovo vrijeme.

Životopis sluga Božjega o. fra Ante Antića

Sluga Božji fra Ante Antić rođen je 16. travnja 1893. na Prviću, otočiću šibenskog arhipelaga, u mjestu Prvić-Šepurine.

Roditeljima, ocu Tomi i majci Tadi r. Vlahov, bio je šesto, od desetero djece. Pri sakramentu krštenja dobiva ime Ante-Marko. Marko u spomen na prethodno umrlog brata po ondašnjem običaju, a Ante u čast sv. Antuna Padovanskog, slijedeći roditeljski zavjet dan u pogibeljnoj oluji koja ih je zatekla na moru: „*Ako se spase i Tada rodi zdravo dijete, zvati će se Antom i po volji Božjoj postati svećenikom njegovog reda*“.

U Zatonu kod Šibenika polazi osnovnu školu. Na samrtnoj postelji otac Toma, neposredno pred kraj Antinog osnovnog školovanja, preporučuje ženi da nikad ne zaboravi zavjet sv. Anti o redovničkom pozivu njihova sina.

Rukovođena zavjetom, brižna ga i duboko religiozna majka po Antinoj želji šalje 5. kolovoza 1905. u Franjevačko sjemenište u Sinj. Tu se počinje uzdizati i rasti u nauku, sabranosti i vrlo izraženoj pobožnosti.

Kao osamnaestogodišnjak na blagdan Rana sv. Franje, 17. rujna 1911., ulazi u novicijat Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja na otočiću Visovcu, oblači redovnički habit i uzima redovničko ime fra Ante. Dana 17. rujna 1912. polaže prve jednostavne zavjete dodajući svom imenu fra Ante i ime Marija u znak svoje pobožnosti Majci Božjoj.

Krhkog zdravlja, no žive i gorljive vjere, nastavlja svoj put kao student filozofije, u Franjevačkom učilištu u Zaostrogu, a potom kao student teologije na Franjevačkoj visokoj bogosloviji u Makarskoj. Sveti red đakonata prima 24. rujna 1916. u Makarskoj, a 29. srpnja 1917. u crkvi Sv. Lovre u Šibeniku, rukopoloženjem šibenskog biskupa Luke Pappafave, zaređen je za svećenika.

Mladu misu slavi u zavičajnom Zatonu na blagdan Gospe Snježne, 5. kolovoza 1917. Zatim ga uprava Provincije imenuje za podmagistra, a istom odredbom postaje 1919. učitelj novaka, a potom 1925. imenovan je za prvoga magistra klerika. Ovu odgovorno službu obavlja od godine imenovanja do 1946. u Makarskoj, a u Zagrebu do 1956.

Umro je na glasu svetosti u samostanu Majke Božje Lurdske 4. ožujka 1965.

Na temelju pobožnog štovanja, brojnih svjedočanstava o kreposnom životu o. Antića, kao i zadobivenim milostima po njegovom zagovoru, nadležne su crkvene vlasti u Zagrebu otvorile istražni kanonski proces (kauzu) 16. prosinca 1984. na Zagrebačkoj nadbiskupiji za beatifikaciju i kanonizaciju o. Ante Antića koji je završen 8. svibnja 1995.¹

¹ Kritički je obrađen i objavljen sav materijal o Kauzi o. Antića, odnosno tiskan je službeni dokumenat Kongregacije za kauze svetih: „*Positio super vita, virtutibus et fama sanctitatis*“ – (Stav o životu, krepostima i glasu svetosti) fra Ante Antića. To je dokumentacija o služi Božjem ocu fra Anti Antiću u procesu beatifikacije koja treba biti povjerena komisiji konzultora koja će je proučiti i donijeti svoje mišljenje te ga predati kardinalu pročelniku kongregacije koje će onda on sa kardinalskom komisijom pregledati i dati Svetom Ocu, koji onda određuje datum proglašenja Dekreta o krepostima. Kroz to vrijeme na isti način treba biti proučena kauza o čudu koja se također nalazi na Kongregaciji u Rimu. Na kraju rasprave treba biti proglašen dekret o čudu.

Vidi: Glasilo Vicepostulature sluga Božjega oca Ante Antića: *Sluga Božji dobri otac Antić (DOA)*, Provincijalat provincije Presvetog Otkupitelja – Split, 36 (2006.), br. 1 (137), str. 3; *Isti, Sluga Božji dobri otac Antić (DOA)*, Provincijalat provincije Presvetog Otkupitelja – Split, 36 (2006.), br. 2 (138), str. 3.

1. *Antićevska duhovnost – duhovno vodstvo u trodimenzionalnom djelovanju*

Kako bismo djelovanje o. Ante Antića mogli shvatiti i vrednovati, nužno je reći nekoliko riječi o njegovom duhovnom vodstvu kroz kojega ga možemo u najboljem svjetlu promatrati i zapaziti njegovu finoću i posebnost u pristupu duhovnom vodstvu, koje samo po sebi predstavlja složenu i zahtjevnu dužnost.

Potrebno je najprije odrediti поближе samo duhovno vodstvo. „Duhovno vodstvo je pomoć čovjeku da živi s Bogom, da prepozna Božji jezik samo za njega, te postane što prije samostalan u odnosu s Bogom.“²

Duhovno vodstvo poznaje tri službe: duhovnog učitelja, duhovnog vođu i duhovnog oca. Duhovni učitelj je netko tko vodi više ljudskom sposobnošću nego vlastitom svetošću. Dok duhovni otac vodi ontološku duhovnost, nešto što je Božji život u duši, dotle duhovni učitelj radi poput škole u vježbanju i zato se tu radi o moralno-etičkoj duhovnosti. Za razliku od toga, duhovni otac je put Duha Svetoga koji pomoću karizme prepoznaje Božje djelo u duši vođenoga. Duhovni učitelj izrasta iz prepoznavanja ljudskog, crkvenog, asketskog djelovanja. Sam duhovni vođa izrasta iz samog prakticiranja toga crkvenog asketskog djelovanja. Duhovni otac vodi ontološkoj krsnoj svetosti, duhovni učitelj i duhovni vođa voluntarističkoj, etičkoj. Ontološka svetost je sveobuhvatna, etička je jedna od čovjekovih djelatnosti.³

Pošto je fra Ante Antić prepoznatljiv po svakoj od triju sastavnica duhovnog vodstva, prikazat ćemo letimično njegovanje tih triju sastavnica u životu sluge Božjega.

1.1. Duhovni učitelj i učitelj duhovnog života

Bogata hagiografska literatura donosi svece, svetice koji se u svojem usponu k Bogu razlikuju po vrsti askeze, pobožnosti, zavjeta, nakana, po službama i samoj gorljivosti odnosno strpljivosti i brzini približavanja svoje osobe Kristovoj osobi. „Antić je zadržao naravni životni tok u kojem se odgajajući studente i duhovno vodeći vjernike, svećenike i redovnike

2 T. Ivančić, *Otac Ante Antić, ispovjednik i duhovni vođa*, u: *Karizme, lik i djelo sluge Božjeg o. Ante Antića* – Zbornik radova prvog simpozija održanog u prigodi 25. obljetnice blažene smrti o. Ante Antića u Zagrebu (od 2. do 4. ožujka 1990.), uredio: V.-A. Tadić, Zagreb, 1991., str. 118.

3 Usp. *Isto*, str. 118-119.

željne duhovnog napretka iz dana u dan, askezom i dugotrajnom molitvom i sam preobražavao.⁴ No, njegova karizma nije plod vršenja crkvene askeze, nego je askeza poslušnost njegovoj osobnoj karizmi.⁵

Čitava Antićeva duhovnost i njegove duhovne pouke temelje se na shvaćanju krsne milosti. I sam put njegovog duhovnog sazrijevanja sastoji se u njegovanju krsne milosti. No, kao temelj duhovnog života postavlja vjeru koja čovjeku pruža životno rasvjetljenje i ujedno postaje pravilo življenja. U takvom uvjerenju je usmjeravao svoju duhovnu djecu da sve gledaju u duhu ili očima vjere.⁶ Očito je kako iz rečenoga proizlaze i njegovi poticaji za molitvu dara vjere. Zbog toga je sve osobe, bez obzira na stalež, poticao na živu vjeru, odnosno djetinju vjeru.

Uz vjeru se nužno veže poniznost kao polazišni stav u susretu s bratom čovjekom i kao polazišna točka i mjera u poučavanju u službi duhovnog učitelja kao i duhovnog vođe i odgojitelja. Iz svih životopisa, pisama u službi duhovnog vođe kao i pisama koja je upućivao svojem ispovjedniku, izvire duboka i zdrava poniznost koja se provlači kroz sve pore njegova života. No, njegova se poniznost razlikuje od trenutačnih poniznosti ili nekih djela iz neke puke pobožnosti, niti se ona sastoji u mehaničkim činima malenosti. „On je naslovljava poniznošću razuma. A ona izvire iz uvjerenja kako je Bog neizmjerio velik, a čovjek bez njega ‘nesposoban za ijedno dobro’.”⁷

Tako shvaćena poniznost radala je spremnošću da vjerniku pruži utjehu vjere ne gledajući na vlastiti umor ili posao koji je morao obaviti po dužnosti. No, pružiti utjehu vjere drugome nije za fra Antu značilo obaviti samo posao, nego uporno i brižno raditi oko posvećenja duše. Zato sam sebi postavlja zahtjev: „Za sv. ispovijed uvijek se skrušeno pripravi i živom vjerom obavljaj ovaj sakrament, kao da si pred Bogom. Vjerno drži obećanje dano na ispovijedi.”⁸

Samo pristupanje sakramentu ispovijedi događa se po ljubavi prema Bogu i prema bližnjemu. Oni koji su ga poznavali svjedoče kako je njegova ljubav prema Bogu bila tolika da uopće nikada nije mogao Boga

4 Usp. V. Kapitanović, *Kristu suobličen: život i vrline fra Ante Antića (1893 – 1965)*, Katolički bogoslovni fakultet i Vicepostulatura o. fra Ante Antića, Split – Zagreb, 2004., str. 206.

5 Usp. T. Ivančić, *Nav. dj.*, str. 121.

6 Usp. *Isto*, str. 208.

7 *Isto*, str. 73.

8 J. Šimunov, *Suvremena služba vječnosti – Život i rad o. fra Ante Antića*, Vicepostulatura, Zagreb, 1984. str. 75.

uvrijediti teškim grijehom. Unatoč tome u susretu s njime osjećalo se kako on neizrecivo trpi što nije bolji, što ne ljubi više Boga. Zapaljen ljubavlju prema Bogu pristupao je ljudima neumorno u ispovjedaonici i duhovnim razgovorima (na duhovnom području) kao i u pristup siromašnima i potrebnima (tjelesna djela ljubavi) slijedeći svojega serafskog oca sv. Franju Asiškog.

Iz navedenoga može se razabrati kako je o. Antić razvio i jednu duhovnost koja se obično naziva *antićevska duhovnost*.

Nju tvore slijedeća načela:

1. Potpuna poniznost koja prelazi u savršenu jednostavnost.
2. Čistoća od svakog, pa i najmanjeg grijeha – nikada ne uvrijediti Boga ni najmanjim svjesnim grijehom.
3. Ljubav prema Bogu i braći ljudima, dobrota na svakom koraku.

Ta Antićeva duhovnost je iz Crkve i za Crkvu rođena.⁹

1.1. Ispovjedno i duhovno vodstvo

Kada bismo tražili odgovor na pitanje čemu je se fra Ante Antić najviše osjećao pozvanim, bilo bi to sigurno duhovno vodstvo. Ono čine vođenje duhovnih vježbi, ispovijedanje i duhovno savjetovanje osoba bilo kroz osobne susrete bilo kroz dopisivanje.

Naglasak ćemo staviti na sakramenat ispovijedi koji je nositelj čitavoga duhovnog vodstva kod o. Ante Antića. Kako se tu zadire u osobno duhovno i psihološko područje čovjeka, ni najkompetentnije poznavanje moralnog i pravnog aspekta ispovijedi ne koristi mnogo bez osobnog ispovjednikova iskustva čitavog puta koji prelazi pokornik. Za procjenjivanje svake osobe potrebno je nutarnje svjetlo, svetost života, karizma ispovijedanja.¹⁰

1.1.1. Ispovjedno vodstvo

Poznat je kao gorljivi i revni ispovjednik kojemu se slivalo mnoštvo ljudi. Motivi koji su ljude poticali da dođu k njemu su bili različiti, počevši od traženja pomoći pa sve do znatiželje.

Kako je o. Ante Antić shvaćao ispovijed veoma ozbiljno u svojem vlastitom životu, tako je i drugima htio posvijestiti izvornost i dubinu sakramenta

⁹ Usp. T. Ivančić, *Nav. dj.*, str. 121.

¹⁰ Usp. *Isto*, str. 118.

ispovijedi. Zbog toga živog nastojanja približavanja vjernika ispovijedi, kao voditelj posvećenja duša, imao je svoj način pristupa pokornicima i obavljanju ispovijedi. O njegovom vlastitom načinu pristupa pokornicima i vršenju sakramenta ispovijedi jezgrovito govori Bonaventura Duda:

„Jedna osobita značajka njegova ispovijedanja i duhovnog vodstva bila je: brižljivo nastojanje da duša sama upozna što Bog od nje traži, da pronade što sve u njoj priječi da ostvari Božji poziv. On je to umio postići kratkim, ali često vrlo mnogim i najraznovrsnijim stvarnim pitanjima. Čovjek se pod kišom njegovih upita osjetio osvjetljen sa svih strana nadnaravnim reflektorima te je sebi postao jasniji nego ikada. Njegova su pitanja obuhvaćala naravne i nadnaravne sklonosti. Bio je on velemajstor poznavanja onog što sv. Ljudevit Grignion zove ‘dno duše’“¹¹

U ispovijedi je pokazivao dar “čitanja srca”. Ako tko ne bi vidio koji grijeh, o. Antić bi ga na to podsjetio. Pošto bi izrekao penitentove grijehe i pogreške, uputio bi ga na Boga, dao savjete i pokoru. Iz opisanog tijeka ispovijedi može se iščitati određena karizma koja se očituje u sposobnosti uočavanja pokornikovih grijeha, otkrivanja njihovih uzroka i preporučivanju potrebnog lijeka.¹²

Pokornici koji su dolazili o. Antiću priznaju da su „njegovi savjeti, upute, a ponekad i zahtjevi bili vrlo konkretni, jasno formulirani, bez stereotipnosti, duši primijenjeni, vrlo primjereni, ne pretjerani.“¹³

Zanimljivo je uočiti kako on ne govori puno o ispovijedi i kako ne inzistira na njoj toliko koliko na samoj pričesti.¹⁴ Dapače, on savjetuje da se ne obaziremo na grijehe i prošlost nego usmjerimo naprijed. Ističe kao najvažnije predanje u Božje ruke. A sama poniznost i pouzdanje u Boga, kao i neosvrtnost na grijeh, pokazuje se kao njegova velika prednost, no svemu pretpostavlja suradnju s voljom Božjom.

1.2. Antić kao duhovni otac

Svi se životopisci jednoglasno slažu kako je o. Antić bio svećenik-redovnik obdaren karizmama i milošću. To je svakako djelo Duha Svetoga, nadnaravni dar u naravi. No, temeljna osobina Antićeva duhovnog vodstva jest njegova uronjenost u Boga iz koje crpi nadnaravna nadahnuća za savjete i ispovijedi. Uronjen u Boga i na temelju zajedništva s Bogom i u

¹¹ Usp. J. Šimunov, *Nav. dj.*, str. 75-76.

¹² Usp. T. Ivančić, *Nav. dj.*, str. 120.

¹³ *Uzor franjevačke jednostavnosti*, Vicepostulatura, Zagreb, 1980., str. 16.

¹⁴ Usp. T. Ivančić, *Nav. dj.*, str. 120.

Bogu, gledao je živote svojih pokornika i djece unoseći ih u to zajedništvo. Ta prisutnost Božja daje da njegova duhovna djeca razumiju savjet i da taj savjet urodi plodom. No, svaki duhovni otac može činiti jedino ono što i sam jest. Njegovo postojanje je određeno njegovim ciljem, onim što želi biti. U toj želji sve ljude vodi istome k cilju, pomoću Božje sile, koja u drugima rađa istu koja se nalazi u njemu samom. To mu i jest glavni zadatak, tj. voditi cilju u sebi. Tako doveden k nutrini, iz nje proizlazi blagost, dobrota i nježnost. Nutrinom, rasvijetljenom Božjim svjetlom, prepoznavao je one koje može i treba voditi i Božje djelovanje u njihovoj duši, nazivajući ga “darom Božje prisutnosti”. Osluškiavajući i najmanji pokret u duši, poslušno ih je slijedio. S tim brižljivim osluškivanjem preuzima brigu za povjerenu mu dušu poistovjećujući je s brigom oca prema djetetu.

U duhovnom vodstvu o. Antić nije počinjao od nule, nego od inicijative Božje, od nastanjenosti Božje u srcu. Dakle, duhovni život po o. Antiću, kao i po shvaćanju same Crkve, nije tražiti nešto što čovjek nema, nego prihvatiti i razviti ono što ima. No, samo središte duhovnosti je Gospodin koji se nalazi u srcu, stoga o. Antić ne gradi na nečemu, nego na nekome, odnosno na Isusu u srcu. To predstavlja ujedno temelj duhovnog života. Polazeći od Gospodina koji zove, Antić je svjestan kako Božji zov nije neka mistika ili nešto čovjeku strano, nego *prava čovjekova narav i njegova duboka čežnja*. „Na dnu ljudske težnje opazit ćeš kako se uvijek nalazi duhovno pitanje i viša težnja.“¹⁵

No, kako bi Gospodin prebivao u našem srcu, potrebna je poniznost, stoga on poziva na poniznost pomoću koje, kao sigurnog temelja, čovjeka uvodi u molitvu, u kojoj čovjek svoju dušu stavlja u prisutnost Božju. Jer molitva je prvo i temeljno sredstvo u gradnji duhovnog života. Poniznost sama po sebi rađa ispitom savjesti, promišljanjem svojega života u čežnji ostvarenja veze s Gospodinom za koju se potrebno očistiti od grijeha. U tom procesu on ističe poniznost i kajanje kao prvi korak. Tako čovjek uveden u molitvu i očišćen od grijeha može stupiti drugim korakom kojeg čini odricanje kako nutarnje tako i vanjsko. No, svjestan kako jedino može „*sve u Onome koji ga jača*“ (*usp. Fil 4, 13*), potiče na zahvaljivanje Trojedinom Bogu i počivanje u volji Božjoj.

Sve gore rečeno je najbolje sažeo sam o. Antić pišući pismo jednoj duši koja mu se povjerila. To pismo, koje je svojevrsna duhovna oporuka, životopisci nazivaju njegovom duhovnom oporukom. Ono glasi:

„Vi ste započeli ozbiljno svoj duhovni život, svoj duhovni uspon, svoju duhovnu borbu i svoj duhovni rad, da dostignete savršenu dob Kristovu i

15 Usp. *Isto*, str. 125.

da budete slični Kristu i s njim postanete jedno, a po Kristu jedno s Ocem i Duhom Svetim. Da to postignete, uz pomoć Duha Svetoga, molim Vas nastojte živjeti:

1. sakramentalnim životom,
2. molitvenim životom,
3. životom sv. Križa i muke Kristove,
4. životom Marijinim: sve u Mariji, s Marijom, za Mariju i po Mariji,
5. budite kristocentrični, a ne egocentrični.¹⁶

2. *Antić – dušobrižnik svih staleža*

Svakog velikana kojeg se rado spominjemo, vežemo uz njemu svojstveno djelo koje tvori životno stvaralaštvo građeno na sustavu vrijednosti, na čemu se temelji sve njegovo djelovanje kao i susreti sa svakim čovjekom. Sam život nam najviše govori. Za o. Antića zasigurno možemo ustvrditi kako je on ostavio jedno vebno djelo, detaljno, koje nije zaboravljeno ili ostalo unutar hladnih muzejskih zidina, nego jedno sjećanje koje rađa novim nadahnućima kao što su to mnogi životopisi i sve knjige nastale na temelju djelovanja toga umjetnika duhovnosti, čije crte ne ostavljaju onoga koji se divi nijemim, nego iziskuju poticaj za dublje poniranje u stvarnost i prisutnost Onoga koji je njega nadahnjivao.

Provincijski definitorij ga je, za prvu službu, odredio za odgojitelja – pomoćnika magistra bogoslova. Dok vrši službu odgojitelja, on se ujedno susreće i sa svećenicima, redovnicama i vjernicima u ispovjedaonici, u duhovnim nagovorima, duhovnim vježbama i u pismima. No, kako je njegov čitav život, kao i njegovo djelovanje, obilježeno odgojiteljskom službom, potonje službom magistra bogoslova, tj. pripravom kandidata za svećeništvo u redovničkoj zajednici, prikazat ćemo glavne crte njegovog rada i pristupa u odgoju.

2.1. *Duhovno vodstvo i ispovjednička služba u odgojiteljskim službama*

Svoje djelovanje kao svećenik-redovnik započinje kao pomoćnik magistra fra Petru Grabiću u Makarskoj, predlažući mu istovremeno, kao magistru bogoslova i upravitelju bogoslovije, uvođenje predavanja ascetike kao posebnog kolegija. Važno je istaknuti kako je se Antićev način odgoja

¹⁶ *Uzor franjevačke jednostavnosti*, str. 21.

zasnivao na uputama Crkve i Franjevačkog reda, posebno na Pravilima o odgoju i obrazovanju franjevačke mladeži.¹⁷ Dakle, on je pratio i studirao uredbe koje su bile na snazi kako bi formaciju usmjerio onovremenim zahtjevima, ali i zahtjevima koje je provincija očekivala, sa posebnim naglaskom na formaciju za pastoralno djelovanje. No, on je poseban po još jednoj stvari: prateći suvremenu literaturu i duhovno bogoslovlje, koje se u tom razdoblju snažno javlja i još razvija, zapaža potrebu, kako prevođenja dotične literature, tako i uvođenja kolegija iz duhovnog bogoslovlja, tj. ascetike.

No, kao pomoćnik magistra nije bio zadužen samo za duhovni život bogoslova, nego i za njihovo nadziranje pa je stoga prisustvovao skupovima Zbora Milovan pazeći uvijek na sklad među studentima i savjetujući u tom istom duhu cenzorima da u kritici ne iznose manje nedostatke, već da se kritički osvrnu na cjelinu, tijekom misli i način prikazivanja.¹⁸ Taj zahtjev za pogledom na cjelinu kasnije će se isticati u odgojiteljskoj službi i pristupu sakramentu ispovijedi gledajući na čovjeka uvijek kao cjelinu sastavljenu od naravnih i nadnaravnih stvarnosti.

Predloženi predmeti ascetike i mistike uvode se na bogosloviji i povjeravaju se “praktičnom asketi”¹⁹ Antiću da izradi plan predavanja. I samo izlaganje predmeta povjerava se fra Anti Antiću, čija nastojanja oko osobnog primjerom osvjedočenog izlaganja rađa vidljivim plodovima. Iz izvještaja fra Petra Grabića kojeg je uputio na definitorij, zapisničar sažeto pribilježava u zapisnik definitorijalnog sastanaka kako se „pod upravom o. Ante Antića II-gog magistra klerika kod pojedinaca pokazuje vidni duhovni napredak”.²⁰

No, samo po sebi se javlja pitanje: Što je izvor tog napretka?

Izvor, odnosno bolje rečeno, vrelo tog napretka je bila osobna Antićeva duhovna izgradnja. On se prije svega sam nastoji osobno duhovno izgraditi. Ne upušta se u duge razgovore. Naročito nastoji ne govoriti o drugima, pa čak ni pohvale. Izbjegava pohlepu za hranom. On se napose čuva naklonosti prema drugima. Posebno je nastojao gajiti poniznost. „No, poniznost mu se ne sastoji u mehaničkim činima malenosti, nego kako je on naslovljava: poniznošću razuma. Ona izvire iz uvjerenja da je Bog neizmjerio velik, a čovjek bez njega “nesposoban za ijedno dobro”.²¹ Takvo razmišljanje

17 Usp. V. Kapitanović, *Nav., dj.*, str. 190.

18 Usp. *Isto*, str. 70.

19 *Isto*, str. 72.

20 Usp. *Isto*, str. 73.

21 Usp. *Isto*, str. 73.

rađa podložnošću bližnjemu, i nižemu u službi. Tako uz duhovne savjete i duhovna razmatranja, samo postavljanje prema redovničkom životu, odgojiteljskoj službi i njegov način reagiranja na slabosti drugih ostavlja upečatljiv dojam na životima njegovih gojenaca. Jer, odgajajući studente, Antić je držao na umu, da dobar učitelj mora provoditi i sam u djelo ono što poučava druge, pa je i sam nastojao duhovno napredovati proučavajući franjevačke mistike, koje je kao profesor želio prenijeti i svojim studentima.

Dva dana nakon izbora o. Petra Grabića za provincijala, Antić biva 10. XI. 1925. imenovan magistrom klerika. Već dosadašnji život i djelovanje fra Ante Antića u samostanu u Makarskoj dali su o njemu posebnu sliku kao revnog i uzornog redovnika. Općenito se govori za makarsku samostansku obitelj da je bila u tim godinama skladna obitelj. Kroz sljedeće godine Antićeva je duhovnost pridonijela još većem skladu u čitavoj zajednici.

Fra Antin život u zajednici bio je tih i posvećen onim stvarima za koje se uglavnom nitko nije starao.²² U takvom stavu tišine ušao je i u magistarsku službu. On se bavio običnim odgojnim problemima mladih, i u okviru odgojnog zavoda, na koje su drugi malo svraćali pozornost. Kako bi što revnije vršio povjerenu mu službu, koju nije shvaćao kao svojstvo onoga koji je “*fac totum*”²³, posvećuje sav svoj život Presvetom Trojstvu za duhovnu izgradnju svojih gojenaca koju naziva “*Posveta života za povjerenu braću klerike*”.

„O vječni Bože, Oče, Sine i Duše Sveti, dostoj se primiti u presvetom srcu Neoskvrnjene Bl. Majke sav moj nevrijedni život – sv. misu, sv. oficij, sv. molitve, vršenje dužnosti dobra djela, trpljenje, odricanje, kušnje sve poteškoće- sve to sjedinjujući s presv. životom Blažene majke, Kraljice svih svetih, sjedinjen s Presv. srcem Isusovim, njegovim Upućenjem, križem i svetim životom. Neka bude za savršeni napredak povjerene mi braće. Sve ti ovo obećajem, milosrdni Bože, kao žrtvu tvojoj milosrdnoj ljubavi, da im dadeš, Oče nebeski, svoju svetu ljubav, Vječni Sine, svoj sveti Duh, Duše Sveti, svoju svetu mudrost i sedmerostruke darove svoje, da budu puni ljubavi Očeve, mudrosti Sina, dobrote Duha Svetoga! Neka budu redovnici po primjeru sv. Oca Frane, apostoli svete Crkve po primjeru Petra i Pavla, vjerna djeca Marijina.”²⁴

22 Usp. *Isto*, str. 81.

23 Vidi: J. Šimunov, *Nav. dj.*, str. 61.

24 V. Kapitanović, *Nav. dj.*, str. 82.

2.1.1. Antićev odgojni program

Temeljno se može reći kako se Antićev odgojni program očitovao u danom obećanju kako će klerike voditi prema redovničkim pravilima i starješinskim odredbama te da će, Božjom milošću i uz njegovu pomoć, unapređivati njihov duhovni život svojim primjerom i poticanjem. Dakle, odgojna metoda mu je bila “franjevačka dobrota i ljubav”. No, sami cilj mu je bio „odgojiti u klericima drugoga Krista, apostole sv. Crkve i prave sinove sv. našeg oca Franje”.²⁵

Zbog toga, nastojao je biti u društvu s braćom klericima pa je poslije korske molitve uvijek bio s njima, svakoga je pogledao u lice i motrio može li se nešto na pojedincu opaziti. Unatoč druženju s braćom klericima nalazi i vremena za osluškivanje Božjeg glasa i asketske vježbe pomoću kojih u duhovnom životu brzo napreduje i u koji nastoji uvesti i svoje studente.

Kao temelj svega postavlja vjeru na kojoj se može graditi duhovni život. Na tom temelju odgajaničnik vrši svoje dužnosti pomoću kojih se diže prema savršenosti. Uz dužnost on nužno veže kreposti žrtve, samozataje i prijegora bez kojih se, prema njegovom sudu, ne može biti uzoran svećenik-redovnik. Posebno je preporučivao promišljanje *Kristovog poniženja do smrti* naglašavajući važnost svakodnevne pričesti, pohađanje Presvetog Sakramenta i pobožnost prema Blaženoj Djevici Mariji.

No, o. Ante Antić je imao izvanrednu navlastitost, svojstvo „koje se sastoji u tom da zna prosuditi onaj stupanj savršenosti koji je predodređen pojedinoj duši te da je upravi na velikodušno surađivanje s milostima koje su joj dane.”²⁶

Dok je vršio službu odgojitelja u bogosloviji, nekoliko je puta bio zamoljen da na kratko vrijeme pripomogne u novicijatu ili bi čak za kratko vrijeme bio i meštar odnosno magistar novaka. Iz razdoblja službe magistra novaka nema sačuvanih bilježaka prema kojima bi se moglo prikazati Antićev stav u odgoju novaka. No jedno kasnije Antićevo pismo očituje da je novake promatrao kao biljke koje otvaraju svoje prve latice milosti Božjoj. Ti nježni cvjetovi, podložni svakom zamahu vjetrova trebali su zaštite i Antić je u svojoj brižljivosti nije uskraćivao.²⁷

Tako ga za jedno malo razdoblje provincijal fra Petar Grabić određuje za pomoćnika u novicijatu pa uskoro postaje i meštar novaka. U tom

25 Usp. *Isto*, str. 190.

26 Usp. *Uzor franjevačke jednostavnosti*, str. 10.

27 *Isto*, str. 69.

kratkom vremenu se u susretima s novacima raspituje o njihovom zvanju i sa svakim pojedinačno razgovara. Svoju brigu je pokazao i u preuređenju prostorija novicijata kako bi tvorile jednu jedinstvenu cjelinu. U tu svrhu je pokušao što svrhovitije urediti namještaj i slike po sobama i hodnicima kako bi sve to pripomoglo duhovnoj izgradnji novaka.²⁸ Dakle, on je zaokupljen oko cjelovitog odgoja i svih dimenzija koje mogu na odgajanika utjecati u njegovom dozrijevanju za redovnika kao i u dozrijevanju jedne zrele ličnosti.

Temeljno u odgoju novaka jest zahtjev za lijepim vladanjem, čiji bi uloženi trud bio *via purgativa*. Daljnji rad je čuvanje od grijeha i vršenje dužnosti. Novak koji bi izgovarao bezazlene riječi koje nije lijepo čuti, prema Antiću, nije shvatio svoj poziv niti stupio u duhovni život. Nadalje, on traži od novaka da te vježbe koje spadaju na *via purgativa*, svladaju. Za poticaj, kao za jasnu sliku o novicijatu, uzima događaj koji se dogodio sv. Pavlu na putu u Damask. Primjenjujući Pavlovu teologiju na novicijat, Antić novicijat shvaća kao svlačenje starog čovjeka s njegovim djelima i oblačenje novog izabranika Božjega. I on Pavlov događaj očekuje u životu svakoga novaka.

No, nije ih prepuštao samima sebi na tome putu, nego je ulagao i sam veliki napor. Njegov pomoćnik fra Petar Čapkun piše: „On je svetac, svakoga đaka vodi pojedinačno u duhovnome životu, sve zajedno upravlja Bogu, sva provincija i đaci koji dolaze u Makarsku idu odmah s pouzdanjem k njemu da mu se otkriju i predadu brod svoga duhovnog života u njegove ruke.“²⁹

2.1.2. Antićeva odgojna metoda

Svoju odgojnu metodu stvara postupno. Napose iz razloga što je u službu stupio bez posebnog odgojnog obrazovanja. Tijekom vremena stječe saznanja proučavajući rasprave o odgoju i duhovnosti i oslanjajući se na svoj vlastiti odgoj koji je stekao od svojih odgojitelja. On je zabilježio neka načela kojima je glavni cilj odgoja u klerikatu trebao biti odgoj za pobožnost, za učenje i stegu. Sukladno shvaćanju da odgoj počinje od odgojitelja, voditelja odgojnog zavoda trebale bi resiti vrline: učenost, znanje, bogoljubnost, duh molitve i žrtve. Prema tim načelima odgoj započinje tek onda kada odgajanik počne slobodno sudjelovati u vlastitom odgoju u smislu da odgojitelj samo potiče odgajanika na nutarnje djelovanje.

²⁸ Usp. *Isto*, str. 115.

²⁹ Usp. *Isto*, str. 117.

Njegova odgojna metoda je posebno obilježena odgojnim mjerama koje su bile konkretno njegove kao što je poštivanje osobnosti i usmjeravanje pojedinca putom koji mu Bog određuje i na koji ga poziva. Želeći to doznati ispitivao je i istraživao sve okolnosti, narav, prilike, sredinu, uvjete i sklonosti. To se očitovalo u izraženom povjerenju u mladu subraću. To je svakoga obvezivalo na posluš i iskrenost jer je uspješno spajao ozbiljnost oca i ljubav majke.³⁰

2.1.3. Asketske vježbe

U odgoju je brižno nastojao udariti temelje asketskog života. I kao što je postupao stupnjevito u svom odgojnom radu, u asketskom odgajanju nastupao je još obazrivije. Te asketske vježbe su prvenstveno bile usmjerene vježbanju u odricanju, oduzimajući im ponekad kratkotrajno omiljene predmete i zabranjujući omiljene zabave ili nalažući asketske vježbe, ali bez pretjerivanja u asketizmu. Cilj tog vježbanja je bio u tome da klerike dovede do toga da se i kasnije kao svećenici sami vježbaju u vrlinama.

Zaključak

Svaki iskreni susret ostavlja tragove, poticaje i rađa plodovima. Tako ni susreti sa o. Antom Antićem ne ostaju samo prošlost, nego su prisutni u našoj sadašnjosti i ujedno upućuju na budućnost. U tom duhu ga se Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja rado sjeća, gledajući na njega kao na sveca i blago svoje Provincije.

O tom blagu su do sada objavljene 34 knjige koje su pokušale sažeti i prikazati i osobnim svjedočanstvima potvrditi njegovo sveto življenje i djelovanje započeto u vremenu studija filozofije i teologije s jednim jedinim ciljem: “obnoviti sve u Kristu“.

Usmjeren k tom cilju blago je prožeo odgojne zavode u Provinciji Presvetog Otkupitelja, samostane u kojima je živio, promjene koje je uveo, pravilnike i smjernice koje je izradio i u djelo provodio. Izvan Provincije je blago i plodno djelovao među redovnicama kao ispovjednik, duhovni vođa, jednostavno rečeno kao prijatelj.

Djelovao je i u laičkim pobožnim udrugama i društvenim staležima s posebnom skrbi za siromašne, bolesne i prezrene. Mnogim je umornim dušama primjer evandeoskog života, krijepeći ih neprestanim ispovijedima

30 Usp. *Uzor franjevačke jednostavnosti*, str. 9.

– dijeljenjem sakramenta pokore. Uz karizmatičke nadnaravne darove svete vjere, ufanja i ljubavi, o. Ante, kao izvanredni i stalni apostol molitve i molitvenog duha, posjedovao je uz veliki dar svetog ispovijedanja vjernika i druge velike darove kreposti: pobožnosti klanjanja i ljubavi prema Presvetom Trojstvu, prema Utjelovljenju Sina Božjega, prema Duhu Svetome, prema muci i smrti Kristovoj, prema Djevici Mariji, časteći sve te najveće tajne svete vjere u najdubljoj poniznosti.

Otvoren i svjestan uloge vjernika laika u Crkvi i njihovih potreba održavao je duhovne nagovore (egzorte) i duhovne vježbe (svećenicima, redovnicima, učiteljicama, profesorima, obiteljima), uz brojne duhovne savjete, pišući svima brojna duhovna pisma. S posebnom brigom starao se za bolesnike i skrbio za siromašne obitelji, studente, beskućnike, gladne i progonjene.

Pritome u susretu s osobama bilo kojeg staleža nije nikad zanemario niti jednu dimenziju čovjeka, pazeći uvijek na sklad između mogućeg i savjetovanog, usmjerujući povjerenu mu dušu jasno k nadnaravnome, no ne zaboravljajući ni naravne težnje i krhkosti ljudske volje i snage.

No, u čemu leži njegova posebnost?

O. Antić poput blaženog Leopolda Mandića njeguje i obnavlja sakramenat pomirenja na jedan dublji i nov način vodeći svaku dušu po rasvjetljenju Duha Svetoga, za razliku od uhodanih pravila ili šema. No, u još nečemu leži njegova posebnost, bolje rečeno njegova uvijek još trajna novost i svježina. O. Antić nam se jasno predstavlja kao primjer i putokaz obnove redovničkog života, njegove ljepote i *suvremene sadašnjosti* čije vrijeme nije prošlost, nego stalno svakodnevno buđenje i promišljanje obećanog i primljenog, koje se ostvaruje putujući zemljom u zajedništvu svih k vječnom odredištu.

Jednostavno rečeno: bio je suvremeni službenik vječnosti!

Fra Ante Ivan Rozić

ISUSOV IDENTITET U FILMU “ISUS IZ NAZARETA” F. ZEFFIRELLIA

Govoriti o nečijem identitetu nikad nije zahvalan posao. Naime, potrebno je sagledati dvije stvari: ono što sama osoba o kojoj se govori drži o sebi, ali i ono što suvremenici, ljudi koji tu osobu poznaju, o njoj govore. Sinoptici su taj govor saželi u sceni kod Cezareje Filipove (Mt 16, 13-20; Mk 8, 27-30; Lk 9, 18-21), u kojoj dva pitanja predstavljaju mišljenje suvremenika, a Isusova najava muke, smrti i uskrsnuća predstavlja Isusov stav o sebi, iako su cijela njihova Evanđelja zapravo otkrivanje Isusova identiteta.

S druge strane Ivan teologizira kroz cijelo svoje djelo, razvijajući kristološke naslove kod samog Isusa, ali i kod suvremenika, zaključujući svoje evanđelje mišlju o Isusu kao Sinu Božjem (Iv 20, 30-31).

Govor o identitetu, govor je o osobi. Kada se radi o Isusu Kristu, govor o osobi, govor je o Bogu i čovjeku, ali na način da pokušamo sagledati koliko su ljudi njegova vremena bili svjesni o božanstvu toga čovjeka zvanog Krist, ali i koliko je sam Isus bio svjestan svoje multidimenzionalnosti (bogočovječnosti). Radi se, dakle, o svijesti. Govor o identitetu, govor je o svijesti.

S druge strane, kompleksnost govora o osobi uvodi još jednu kategoriju promatranja, a to je govor o znanju. Biti svjestan nečega još ne znači o tome nešto znati, iako svijest nosi u sebi spremnost primiti znanje. Znanje jest posjedovati nešto u umu i to moći izraziti svojim riječima i djelima. Govor o identitetu, govor je i o znanju.

Na koncu, osoba je bitno utjelovljeni subjekt. I dok govor o svijesti i znanju pripadaju samoj subjektivnosti osobe, dotle govor o utjelovljenosti, o tijelu bitno uključuje povjesnost i povjesnu relaciju. Govor o identitetu, govor je i o povjesnoj egzistenciji.

Ono što je u filmu toliko očito jest ova povjesnost, jer samo snimanje polazi s točke da je Isus postojao, stoga ćemo o njoj progovoriti kroz dimenziju Isusove poruke i njegovih čina. Ali najprije ćemo pokušati vidjeti koliko je Zeffirelli dao naslutiti Isusovu svijest o sebi te koliko je znao o sebi, ali i koliko su suvremenici bili svjesni svih milosti koje su u tom trenutku imali uza se te koliko su poznavali stvarnost Isusa Krista.

Važno je napomenuti da bismo mi rado sebi uvijek stvarali u govoru i opisivanju Isusa sliku nekog izvanrednog čovjeka koji bi već samom svojom prisutnošću plijenio i privlačio mase. Evandeoski izvještaji i te kako nam protuslove u takvom pristupu.³¹

31 Usp. H. Daniel-Rops, *Život Isusa Krista*, Verbum, Split 2003., str. 93.

Isusova autosvijest i znanje o sebi

Govor o Bogočovjeku nameće nam, dakle, pitanje o njegovoj svijesti: je li Isus imao ljudsku ili božansku svijest? Kakav je odnos između ljudske i božanske svijesti u Isusu? Ta i slična pitanja obrađivali su mnogi teolozi i psiholozi, a neka je od njih sažeto donio i upotpunio svojim razmišljanjima Galot³² pa se nećemo na njih ovdje osvrutati. Nas zanima kako je Zeffirelli u filmu pokazao Isusovu svijest.

U scenama iz Isusova djetinjstva samo u sceni grubo prekinutog *Bar micva* imamo nekakvu naznaku o njegovoj autosvijesti. Naime, dok mladić, isprovociran rimskim vojnicima, glasno nariče i pita se zašto ih je Bog napustio, Isus ga iz prikrajka gleda. Čini se da je samo znatiželjan, ali ako se usporedi njegov pogled s pogledom iz drugih scena, uočava se da Isus ni ovdje, kao ni u mnogim filmskim scenama kasnije ne trepće očima.

Svaka scena u kojoj Isus naviješta svoj program ili pomaže ljudima do određene je mjere divinizirana samim Isusovim činom, ali još više njegovim pogledom. Taj pogled pokušava proniknuti u dubinu čovjeka, pokazuje interes za čovjeka i to onog konkretnog, onog s kojim na bilo koji način komunicira, ali još više taj pogled pokazuje moć, štoviše, svemoć. Gledajući takvog Isusa, Isusa s božanskim pogledom, nije ostavljena mogućnost suprotnog zaključka tvrdnji da Zeffirellijev Isus i te kako posjeduje božansku svijest o sebi i u sebi te da je svjestan svoga božanstva.

Što se tiče samog znanja³³, u već spomenutoj sceni *Bar micva* Isus čita Toru, ali pomalo nesigurno, slovkajući. Nadalje, u situacijama susreta s ljudima Isus pita, traži pojašnjenja, čudi se. U sceni uskrsnuća Lazara Isus čini se doživljava olakšanje nakon “uspjelog” uskrsnuća, kao da nije bio siguran u ishod. On ne posjeduje unaprijed znanje o konkretnom životu, ali to čini se nadoknađuje vjerom.

S druge strane, u određenim situacijama, kao što su prvo pojavljivanje Jude ili maslinska agonija, Isus zna. Izmjene tog znanja i neznanja potiču zaključak kako se, kao i kod svakog čovjeka, Isusovo znanje razvija i raste susretima i učenjem, ali isto tako Isus posjeduje nekakvu intuiciju izraženiju nego kod običnog čovjeka, intuiciju kojom spoznaje stvari i osobe mnogo bolje i mnogo slojevitije.

32 Vidi J. Galot, *Tko si ti, Kriste? Kristologija*, Forum bogoslova Đakovo, Đakovo 1996., str. 313-336.

33 Baš kao i kod svijesti vidi *Isto*, str. 337-367.

Zeffirelli je očito namjerno donio različitost scena u kojima se pokazuje Isusovo znanje, ali i njegovo učenje kako bi pokazao dinamizam bogočovječnosti te na taj način zamislio gledatelja, gotovo ga prisilivši da prihvati Čovjeka Isusa u moru govora o Isusu Bogu.

Stav i mišljenje suvremenika

Ono što je očito već od samog početka filma jest židovsko iščekivanje Mesije u razdoblju u kojem su potlačeni od strane Rimljana. Njihov Mesija, odnosno njihovo shvaćanje Mesije bilo je političko. Mesija je onaj koji će osloboditi Izraela od tiranije okolnih naroda. Štoviše, onaj koji će nametnuti Izraela i Zakon kao normu života svim drugim narodima. Takav Mesija morao je doći u slavi i snazi i morao se slavan i snažan objaviti najprije Izraelu pa onda i okolnim narodima, najprije se objaviti čuvarima Zakona koji bi prosudili njegov nauk i njegovu silu, a tek onda biti prihvaćen kao Mesija, Osloboditelj. U filmu je, dakle, stvorena tradicionalna shema iščekivanja Mesije baš kako je i opisana u Evanđeljima.³⁴

Dolaskom Isusa Krista na svijet, zapravo već od neakvih naznaka njegova dolaska – naznaka koje je suvremenima davala čudnovata zvijezda – narod je, počevši od Heroda i njegovih dvorana pa preko istočnjačkih mudraca te na koncu pastira s betlehemskih polja, osjećao da se na svijetu nešto promijenilo. No ni Herod ni mudraci ni pastiri ne razumiju u potpunosti što se sve događa u vezi s djetetom. Svaki od njih razumije samo jedan djelić Kristove kompleksnosti: Herod ga smatra ljudskim kraljem, mudraci prepoznaju još i božanstvo i smrtnost, a pastiri ga vide jadnog i siromašnog u jaslama.

Na početku javnog djelovanja Ivan Krstitelj ga naziva Jaganjcem Božjim. Narod je uvijek podijeljen između priznavanja Isusa Mesijom i njegovim odbacivanjem jer je “hulio”. Politički i klanski vođe u početku su, jer su čuli mnogo lijepoga o Isusu, oduševljeni, ali njihovo oduševljenje splasne svaki put kad se Isus pokazuje u svjetlu duhovnog Mesije, a ne kao politički osloboditelj. Apostoli u filmu postaju slika svakog od nas, svakog kršćanina, u smislu da se priznaju njegovim, na prisan su način bliski s njim, a opet u svim važnim trenucima oni ne razumiju, bježe, ne vjeruju. Ta malovjernost „posljedica je straha za vlastiti život, vlastitu ugodu, ideju,

³⁴ Na primjer Petrovo uvjerenje da se Mesiji ne smije ništa loše dogoditi (Mt 16, 21-23; Mk 8, 31-33; Lk 9, 22) ili scena iz filma u kojoj Juda u Hramu razgovara s hramskim pisarom želeći ugovoriti sastanak Isusa i političkih i vjerskih vođa Izraela, koji su pratili Isusovu misiju te ga uistinu žele saslušati da bi odlučili o njegovu nauku.

posao, (...) nedostatak je odlučnosti da se ono što se umom i srcem vjeruje aktualizira u životu.“³⁵

Dva pitanja kod Cezareje Filipove jasno nam dočaravaju mišljenje suvremenika. Isus je čudotvorac, prorok, onaj koji je oživio (Krstitelj), on izaziva oduševljenje. On je Krist, Pomazanik. Ali u isto vrijeme taj puk koji se Isusom oduševljavao, ti apostoli koji su ga priznali Mesijom, nisu bili spremni u Pilatovom dvoru pokazati palac gore Isusu. Oni se oduševljavaju senzacijama oko Isusa, ali ne posjeduju sigurnost njegova mesijanstva.

Suvremenici, dakle, ne znaju sa sigurnošću da je Isus Bogočovjek, ali nema sumnje da postoji u njima nekakav osjećaj, nekakva intuicija radi koje ne mogu prema Isusu ostati ravnodušni, već ga ili, ako mu se predaju, vole, ili, ako ne uspiju nadići svoje stereotipe o političkom Mesiji, mrze.

Povijest Isusa Krista

Ono što ćemo u ovom naslovu opisivati nije činjenica da je Isus postojao, već ćemo pokušati prikazati kako je to Zeffirelli zamislio Isusovo postojanje. Ali isto ćemo tako pokušati slijediti tradiciju kristološkog govora te ćemo ovaj dio usmjeriti u dva pravca. Prvi je ona kerigma, tj. ono što je Krist naviještao, dakle, Isusovi govori, a drugi su njegova djela s osobitim naglaskom na njegova čudesa.

Isusova poruka

„U svom izvanjskom nastupu Isus pokazuje izvjesnu sličnost s pismoznancima. Naučava kao učitelj i oko sebe ima krug učenika; raspravlja o tumačenju zakona i ljudi mu se obraćaju u pravnim odlukama.“³⁶ Ono, pak, što ga čini bitno različitim jest sadržaj navještaja koji, iako ima zajedničku podlogu s onodobnim učiteljima, ipak nudi jednu posve drugačiju koncepciju.

Kod sinoptika je Kristova poruka bitno vezana uz navještaj Kraljevstva pri čemu se to Kraljevstvo u zadnjoj fazi kerigme usko veže uz Isusovu osobu. U filmu govor o Kraljevstvu u prisposodobama odvija se u Šimunovoj kući u Kafarnaumu. Prisposodbe o biseru i o mreži zaključene su govorom

35 I. Šarčević, *Isus Krist od suviška do tajne*, u: *Bosna Franciscana, časopis Franjevačke teologije Sarajevo*, Franjevačka teologija Sarajevo, Sarajevo 7 (1997.), str. 27.

36 W. Kasper, *Isus Krist*, CuS, Split 1995., str. 79.

o sreći, o zajedništvu, o ljubavi. Središnji lik Kraljevstva, njegov karakter opisan je u prispodobi o milosrdnom ocu koja već pomalo osvaja ljude jer smo vidjeli da izmiruje Mateja i Šimuna.

Daljnji Isusov govor zbirka je riječi preuzetih iz Evanđelja. Isus svojim učenicima govori o razdoru oca i sina, o donošenju mača na svijet, ali i o stostrukoj plaći onima koji su sve ostavili; govori i o gomilanju blaga te o onima koji žele biti prvi što trebaju učiniti da to postignu. Vidimo, dakle, progres u Isusovu govoru učenicima: najprije govori o onom što se događa nakon njegova dolaska na svijet, potom ohrabruje učenike koji ga slijede da nisu na gubitku, zatim im daje program kako zadobiti prvenstvo i na koncu ih savjetuje da odaberu prave vrijednosti.

U sceni s Judom navodi da se stablo poznaje po plodu – u svrhu, kako smo već napomenuli, Judinog poučavanja. Govor na gori predstavljen je Blaženstvima i molitvom Očenaša i to je program Kraljevstva koje se već ostvaruje, ponajprije u Kristovoj osobi i njegovu navješćaju, potom u poslanju apostola, poslanju Crkve.

Nakon tjeranja trgovaca iz Hrama slijedi riječ navješćaja smrti i uskrsnuća. Barabu pokušava pridobiti govorom o praštanju i ljubavi prema neprijateljima. Potom slijedi govor u Hramu sastavljen od evanđeoskih ulomaka Isusovih govora. Kod vraćanja vida slijepcu od rođenja govori o svjetlu, a odmah iza napada farizeje oštrim riječima. S Nikodemom razgovara o rođenju iz vode i Duha, a na posljednjoj večeri hrabri učenike i naviješta im skori “poraz“.

Dalje je na suđenju pred vijećem i Pilatom posvjedočio svoje božanstvo, a na križu od sedam riječi nedostaje samo “Žedan sam! “.

Zeffirelli, naravno, nije mogao donijeti sve tekstove iz Evanđelja u kojima je Isus nešto rekao, ali je svojim odabirom, kombinirajući sinoptičku i ivanovsku tradiciju, uspio istaknuti najvažnije teme Isusova navješćaja: živi Zakon, govor o Kraljevstvu, duhovno bogoštovlje, svjetlo, molitvu, pashalni misterij, itd.

Isusova djela

Djelovanje čovjeka zvanog Isus bilo je, za onodobno shvaćanje i onodobni mentalitet ljudi, prepuno kontroverzi. Ali ako se uđe dublje u proučavanje njegove osobe, uviđa se kako su njegova djela bitno povezana s njegovim navješćajem. Štoviše, “iznenađujuća novost u Isusovoj poruci očituje se posebice u načinu njegova vladanja.”³⁷ On blaguje s grešnicima u

³⁷ Isto, str. 75.

Matejevoj kući, dozvoljava javnoj grešnici da mu pere noge, tjera trgovce iz Hrama, javno napada farizeje, druži se s Rimljanima, itd. S druge strane, on jede i s farizejima, propovijeda mir, liječi, itd. Sve što naviješta, posvjedočeno je djelima.

Zapravo, ono što je općepoznato svima koji su čuli za Isusa jest činjenica da je on činio čudesna djela, čudesne znakove. Isus je za svoje suvremenike bio čudotvorac. Ne možemo sa sigurnošću tvrditi, ali je vrlo vjerojatno da je njihovo shvaćanje Isusovih čudesa, barem u početku, bilo poprilično magijsko. Isus je nekakav mag koji svojim magijskim moćima nadilazi prirodne zakonitosti.

Ipak, kada danas promatramo čudesnost Isusovih djela, vidimo da tu nema senzacionalističke magijske pravilnosti u smislu da bi Isus, kako bi se proslavio, u svakom trenutku bio spreman svojim “čarobnim štapićem” izvući “zeca iz šešira”. Danas znamo da je u Isusovu djelovanju i te kako važna interakcija osoba usmjerena vjerom u njega. „Čudo ima smisao samo u nadnaravnom kontekstu kao poziv upućen od Boga za vjeru.“³⁸

Zeffirelli je, naravno po evandeoskom predlošku, gotovo doslovno slijedio ovakav interpersonalni karakter Isusovih čudesa. Prvo čudo koje čini, izgon sotone iz mladića u Kafarnaumu, vezano je uz molbu mladićeva oca i vjeru da Isus to može učiniti. Čudesni ulov ribe nema tu dimenziju vjere i traženja, ali baš poput umnažanja kruha, služi čovjeku ne samo za njegovu temeljnu egzistenciju, već i za prvotni impuls vjere, čemu je Zeffirelli kao svjedočanstvo dodao Šimunovo obraćenje nakon ulova ribe i obraćenje Marije Magdalene nakon umnažanja kruha. Ovakav karakter obraćenja govori nam da su “Isusova čudesa znakovi početka kraljevstva Božjega.”³⁹

Oživljavanje Jairove kćeri također ima karakter vjere i molitve, ali je isto tako potaknuto ljudskom patnjom, baš kao i sva čudesa opisana u filmu.

Čudesa iz drugog dijela filma također su usmjerena na vjeru, bilo da je kod sudionika probude, kao kod vraćanja vida slijepcu, bilo da vjeru učvrste, kao kod ozdravljenja sluge rimskog centuriona, bilo da ujedinjuju obje ove dimenzije, kao kod oživljavanja Lazara.

Središnje i vrhunac svih Isusovih djela je njegova muka, smrt i uskrsnuće –

38 J. Galot, *Nav. dj.*, str. 151. W. Kasper, *Nav. dj.*, str. 109.

39 W. Kasper, *Nav. dj.*, str. 109.

događaji su koje je Zeffirelli utkao u mnoge scene filma. Sve one u sebi sadrže dinamizam pashalnog otajstva u malom jer u svakoj postoji odbijanje Isusa, ali i njegova konačna pobjeda za spas čovjeka. Ono što je prikazano u stvarnom opisu muke, smrti i uskrsnuća svojevrsna je realizacija onoga što se provlačilo tijekom cijelog filma. To je ono što su evanđelisti pokušavali svojim Evanđeljima istaknuti, to je ono što je Zeffirelli u svom filmu želio pokazati.

Zaključak

Uvijek je teško opisivati čovjeka. Još je teže, ako se vjeruje da je taj čovjek još i mnogo više od čovjeka. Ali najteže je, ako o tom čovjeku postoji neka stereotipna slika u glavama većine ljudi, a mi pokušamo činjenice i vlastito uvjerenje pomiriti s tim stereotipima. To je upravo slučaj sa Zeffirellijevim Isusom.

Pomiriti u jednom filmu ove tri komponente veoma je težak posao. Ipak, kako nam se čini, taj posao nije ostao bez ploda. Sve ono što smo u radu napravili išlo je za tim da pokaže kako se Isus u ovom filmu slaže s Isusom iz Evanđelja, ali isto tako i sa “pučkim” shvaćanjem i slikom o njemu.

Vidjeli smo u filmu da su sva čudesa, ali i cjelokupno Isusovo djelovanje i njegovo propovijedanje, snažno usmjerena prema čovjeku, obuhvaćeni su i prožeti njegovom željom za spasenjem čovjeka, potaknuti su milosrđem i altruizmom koje ne nalazimo ni kod jednog drugog čovjeka. To daje karakternu crtu Isusovom liku i njegovom djelu uzdižući ga na nešto više od čovjeka, priznajući mu ono što on uistinu i jest: Bog – ljubitelj ljudi.

Fra Filip Mimica

RODITELJI I DJECA – ODGOJ ILI ZAJEDNIŠTVO

Uvod

*“Sloboda unutar dobro poznatih granica
vodi k spoznaji zakona života.”*

Anderlink, Ein Weg für alle

Nakon čitanja iz Evandjelja o glasu koji viče u pustinji, Ivanu Krstitelju, župnik upita djecu: Djeco, što je pustinja? Znaju za Saharu. I još: Što postoji u pustinji? - Ništa! (svi uglas)... pijesak (ipak)... glad, žeđ, vrućina... - Dobro, dobro. Ima li išta vrijedno u pustinji? Svi zašute. Tek će jedan razdragano: Piramide!! Smijeh (uglavnom odraslih). Ovdje bi vjerojatno došao kraj znatizelji župnika, propovijed bi krenula dalje svojim monolognim putem. Ali neće uvijek biti tako. Djeca nikada ne duguju odgovor ako je potreban. Tako je odnekud bljesnuo jasan glas: Sloboda! Župnik zastane: Tko je to rekao? - Ja, odgovori dječak. Sjedio je uz podnožje ambona. - Kako se zoveš?...

Ovakav odgovor sigurno ne može biti bez odjeka. Dijete ga sluti, a možda već i živi. Sloboda je vrijedna, ima je i u pustinji. Ili tek tamo? Ovdje se otvara put u iskustvo djeteta, i pravo je čudo biti svjedokom njegova izricanja. Ovaj rad predstavlja kratko promišljanje i iskustvo temeljnog obiteljskog odnosa u kojem započinjemo “biti zajedno”. Govori o pristupu djetetu, kako mu prethode mnoge teorijske zasade i muke oko “podjele rada”, budući i ta čudesna bića vidimo kao područje djelovanja... Isto tako potvrđuje jezgru zajedništva - roditelje i djecu - onu stvarnost koja svakoga od nas bitno određuje i iz koje smo upućeni u darovano življenje.

1. Pristup djetetu

1.1. Važnost pristupa djetetu

U rastućoj pisanoj i govorenoj aktivnosti koja obuhvaća fenomen djeteta ističe se opravdano nastojanje oko rehabilitiranja postojeće slike njegove zbilje, a da ga se ne predstavlja predmetom istraživanja već radije, kako vjeruje Maria Montessori, nastoji proniknuti u “tajnu djeteta”. Taj pristup je potkrijepljen jednom ključnom misli: dijete u sebi krije savršen

plan svog razvoja kojemu samo treba dati priliku da se ostvari.⁴⁰ Odgojitelj je prisutan kao posrednik između onoga što dijete susreće u svakodnevnim situacijama i samoga djeteta, a osobito kao primjer - tijekom rada ili igre on pokazuje, a ne objašnjava što i kako radi. Dijete se razvija u očitovanju svojih darova i na tom putu prolazi mnoge razine. Odgojitelj pritom više radi na sebi, nastojeći ukloniti svoje nedostatke koji su prepreka povezivanju s djetetom. Ne radi se ovdje toliko o osobnom usavršavanju koliko o predanosti izabranom zvanju te prije svega onima kojima smo upućeni. *Onaj tko želi odgajati mora biti odgojen.*⁴¹ Već samom prisutnošću on svjedoči svoje zvanje i unosi u odnos sve ono što ga određuje. Ukoliko je doživljaj “biti zajedno” pozitivan, iz njega proizlaze dijalog i zajedništvo.⁴² Upravo ovo dvoje predstavljaju prioritet odgoja u sadašnjosti i budućnosti.⁴³

1.2. Slika djeteta u odraslih

Djeca nam izgledaju kao posebna kategorija bića, sjećaju nas na ono što smo nekoć i sami bili, donose nam svježinu u susretu, upućuju svojim čistim pogledima na bitno, a ipak ih uvijek opojmljujemo nedovršenima, neodređenima, “vrstom potencijalnih, anti-socijalnih polubića”.⁴⁴ U ovom izrazu auctor je sazeo cjelinu pristupa odraslih fenomenu djeteta, a suprotstavlja mu se već u naslovu svoje knjige. Naime, u govoru o *kompetentnom djetetu* on afirmira njegovu potpunost, priznaje mu ravnopravno dostojanstvo za koje kaže da je “jedini valjani način rješavanja psiholoških sukoba i egzistencijalnih kriza”.⁴⁵ U odnosu prema djetetu nije primjereno govoriti o metodama, kao da bi postojao neki prilagodljivi sustav kojim bi poučeni odgajatelji izbjegli svako moguće zastranjenje, nego radije u zajedništvu biti primjer ljudskim i društvenim ponašanjem. Metoda uvijek svodi na objekt i zasigurno bi svaka odrasla osoba smatrala neprihvatljivim njezinu primjenu u svojim vlastitim odnosima. Nezamislivo je čuti kako netko traži metodu za, na primjer, suživot s osobom u koju je

40 Silvija PHILIPPS, *Montessori priprema za æivot: odgoj neovisnosti i odgovornosti*, Naklada Slap, Jastrebarsko 1999, str. 10.

41 Nav. dj., str. 79.

42 Jure J. ŠIMUNOVIĆ, *Odgoj za zajedništvo i dijalog*, u: Kršćanska nada na početku novoga stoljeća, Crkva u svijetu, Split 2001, str. 187.

43 Nav. dj., str. 183.

44 Jesper JUUL, *Vaše kompetentno dijete-za nove temeljne vrijednosti obitelji*, Educa, Zagreb 1996, str. 9.

45 Nav. dj., str. 36.

zaljubljen, sabirući njezine karakteristike u okviru nekakve tipologije koja bi uslijed ispravne primjene dobila svoj “ključ”, odgovarajuće rješenje svih poteškoća.

1.3. Metoda - ograničavanje stvarnosti

Međutim, ovisno o dobi i predispozicijama djeteta, uvijek nastupa govor o metodi. U njoj se otkriva spasonosno sredstvo, sigurnost koja će znati što i kako postaje moguće “stvarati”, “oblikovati”, “usmjeravati” to čudnovato biće pred zahtjevima svijeta u kojem raste. U jednoj od svojih kratkih priča J. D. Salinger ukazuje na opasnost prenošenja subjektivno modificiranog iskustva svijeta u odgojno-obrazovnim ustanovama. Glavni lik, dječak Teddy, govori kako je suludo djeci opisivati stvarnost iz isključive usporedbe sa čovjekom, primjerice, da je slon ogroman ili da je stablo jako visoko. Takvo nešto je moguće zaključiti jedino iz usporedbe s onom zbiljom koja posjeduje suprotne karakteristike, a i u tom slučaju je samo opis i ne vodi k stvarnosti. Stvarnost se nalazi ovdje i sada, neposredno, vlastitim iskustvom, i ono što dijete treba susresti jest život.⁴⁶ Ovo ne znači apsolutiziranje vlastitoga, nego u prvom redu neprekinuti dodir sa zbiljom u koju smo uronjeni i svakim činom sve više ucijepljeni u bilo svijeta. Upravo to iskustvo odlučujuće je za ispunjanje osobne mjere rasta. Taj rast isto tako traži cilju izvan sebe, on je upućen zajedništvu, a ono se razvija “onoliko koliko svatko razvija svoj opći ljudski doseg”.⁴⁷ Na taj način je izrečena Buberova temeljna riječ Ja-Ti, umjesto pojedinosti nastupa cjelina, namjesto sna - pojavnost.⁴⁸

2. Roditelji i djeca - subjekt zajedništva

2.1. Zajedništvo - tko, što?

Izgleda nam razumljivim (svakako uvijek željenim) smatrati svaku obiteljsku zajednicu najboljim mogućim zajedništvom, mada u svakoj prilici ulažemo brojne prigovore ostvarenim obiteljskim odnosima. U jednoj situaciji roditelji se nađu kao nositelji zajedništva, oni koji započinju i dovršavaju, u najvećem stupnju odgovornosti..., a s druge strane nižu se

46 S. PHILIPPS, Nav. dj., str. 124.

47 J. JUUL, Nav. dj., str. 36.

48 Martin BUBER, *Ja i ti*, Beograd 1977.

ozbiljna zamjeranja djeci i zabrinjavanja nad njima, kao da bi djeca sama trebala napokon dokučiti koliko je njihovo ponašanje u nesrazmjeru s očekivanjima i potrebama okoline. Ponašanje i “velikih” i “malih” nikada nije izdvojeno iz zajedničkoga, osobnoga i prenesenoga iskustva. Subjekt su i roditelji i djeca, bolje reći *roditelji i djeca*, a događaj je uvijek zajedništvo. Ono se ostvaruje u različitoj mjeri, ali nikad ne izostaje, što svjedoči naše iskustvo kojega postajemo svjesni možda tek u odrasloj dobi, kada smo *odjednom* i dijete i supružnik i roditelj.

2.2. Djetetovo traženje

Dijete neprestano izražava svoj stav prema svijetu, jasan i neovisan, mada trajno upija već zadane koordinate zahtjeva i očekivanja onih koji za njega skrbe. Tražeći razumijevanje svega što opae i doživljava, ono prvenstveno iskazuje potrebu biti prihvaćeno onakvo kakvo jest, i još više - biti voljeno. Ovo mu izgleda potpuno prirodno, budući da ono bez teškoća prihvaća druge i traži zajedništvo, ponekad i u okolnostima koje to čine nemogućim. Zahtjev za ljubavlju uistinu je “korijen svake vrste zahtjeva koji se odnosi na temeljne ljudske vrednote... to je apsurdan zahtjev, ali ujedno i opravdana težnja”,⁴⁹ i dijete od njega ne odustaje. Ono je kadro izreći ga i *protiv svake nade*, u svom bolnom iskustvu, kao što nalazimo u ispovijesti jednog zlostavljanog dječaka: “ponekad bih se budio noću i pokušavao zamisliti sebe kao stvarnu osobu, kako spavam pod toplim prekrivačem, znajući da sam siguran i da me netko voli.”⁵⁰

2.3. Mogućnosti roditelja

U Dokumentima Drugoga vatikanskoga sabora nalazimo jasno iskazanu ulogu roditelja u odgoju djece: “Budući da roditelji djeci daju život, oni imaju vrlo tešku obvezu da ih odgajaju, i zato ih treba priznati kao prve i povlaštene odgojitelje svoje djece.”⁵¹

U toj zadaći odgajanja roditelji se susreću s već postojećim rješenjima kojima su sami bili svjedoci u svom djetinjstvu, ili ih nalaze u društveno uvjetovanim načelima. Roditelji koji tijekom života postaju svjesni svojih

49 J. JUUL, Nav. dj., str. 36.

50 Dave PELZER, *A Child Called “It”: One Child’s Courage to Survive*, Health Communications, Inc., Florida 1995, str. 68.

51 *Gravissimum educationis*, 3.

povreda iz djetinjstva i radom na sebi ih izliječe makar i djelomično, teže će upasti u zamku ponavljanja takvog odgojnog modela kod svoje djece. To ne znači da neće doći do drugih situacija u kojima će htjeti postupiti suprotno od svojih roditelja, a ipak upravo neprimjereno svome djetetu u danom trenutku. “Stvarni problem ovdje leži u tome što djeca ne znaju što *trebaju*. »Često samo znaju što *žele*.”⁵² Težina odabiranja pravog postupka je upravo u iščitavanju potreba djeteta, a ne u udovoljavanju njegovim željama. Ako roditelji samo ispunjavaju želje ne prepoznavajući potrebe, dijete ostaje uskraćeno, jer ih samo ne može izraziti, a u onome što dobiva ne nalazi ispunjenje. Mogući izlaz možemo iščitati u sljedećem poticaju: “... gledajte i učite! Pokušajte sagledati djetetov život njegovim očima te iskoristite priliku i upoznajte dijete na nov način. To je puno važnije od pronalaženja ‘uzroka’.”⁵³ Da bi roditelji mogli ovako postupati, potreban im je odmak od svoga iskustva, kako bi mogli vidjeti dijete kroz njegov doživljaj u stvarnom trenutku koji se odvija sada. Tada su u mogućnosti zajedno s njim tragati za uočavanjem potrebe koju ono želi ostvariti. To znači ući u njegov svijet i njegov doživljaj svijeta. Tek tada roditelj može naučiti dijete zajedničkom traganju i postavljati granice unutar kojih će dijete izrastati i sve jasnije izražavati svoje potrebe.

2.4. Zajedništvo u igri

Zajedništvo se najbolje gradi kroz igru. Ona je djeci najprihvatljivija i najpotrebnija, jer im omogućuje iskustvo koje ih motivira za stalno traženje zajedništva. “U zajedništvu se ‘čuje’ i *ja* i *mi*.”⁵⁴ U njemu uče i prepoznaju važnost suigrača koji je uvijek drukčiji, a neophodan za igru i radost koju ona donosi. U svojoj zaigranosti dijete usmjerava pozornost na predmete, osobe, tijek događaja; pokreće svoje mogućnosti koje možda po prvi puta susreće. Tako stječe iskustvo i sve bolje upoznaje sebe i okolinu. “Razvojna psihologija već godinama zna, da je za djecu do, otprilike, deset godina najzdravije što više se igrati. Najzdravije u smislu da je to najbolje za njihov tjelesni, psihički, i društveni razvoj, a uz to predstavlja i činitelj koji povećava njihovu sposobnost djelotvornog učenja.”⁵⁵

52 J. JUUL, Nav. dj., str. 66.

53 Nav. dj., str. 83.

54 J. J. ŠIMUNOVIĆ, Nav. dj., str. 198.

55 J. JUUL, Nav. dj., str. 173.

2.5. Put prema ostvarenju potrebe

“Dijete daje sebe, svoje neposredno postojanje... daje spontano, osobno iskazivanje sebe, a zauzvrat dobiva procjenu.”⁵⁶

Dijete u igri ima svoj cilj - samoostvarenje. Ono što je njegova najveća potreba, to će oblikovati igru. Ako u sebi nosi otpor, igrat će se “rata”; ako ima neispunjenu potrebu za prihvaćanjem, tražit će igru za koju su mu potrebni drugi - zajednica; ako je zakinuto u ljubavi ili osjeća da nije voljeno, igrat će se “tate i mame” i tako izražavati ono što mu nedostaje. Na taj način, ovisno o ulozi koju preuzima iskazuje svoju potrebu. U tome je bitno dati mu slobodu u izabiranju uloge. Ako u zajednici ne uspije odabrati ulogu koju želi, već samim time što se za nju bori pokazuje njegovu potrebu. Tako se može potreba iščitati ili kroz odabiranje uloge ili kroz borbu za ulogu. Jednako je važno i poticanje: ako je roditelj ili odgojitelj samo u funkciji onoga koji procjenjuje, nije u mogućnosti uživjeti se u ulogu koju je dijete odabralo i ne može ga poticati da je razvije. Sama procjena uništava smisao cijele igre, jer djetetu nije potrebna. Pritom je svejedno je li pozitivna ili negativna, u obliku pohvale ili pokude. Djetetu je potrebno dati poticaj za razvijanje odabrane uloge - do ispunjenja svoje potrebe. Na primjer, ako dijete u igri traži dominantnu, vodeću ulogu, to mu treba dopustiti, ali u isto vrijeme razlučiti je li taj izbor učinjen pod prisilom ili dijete u njemu ostvaruje svoje traženje.

Zaključak

U obitelji je svakodnevno tlo trenutačnih stanja tako isprepleteno da postaje vrlo teško uopće susresti se na osoban način i moći odgovoriti na traženje blišnjega. Prije svega potrebno je sjetiti se obećanja koje svatko od nas nosi, a ono se može izreći već samom prisutnošću: ja sam za tebe. Što to znači u zajedničkom životu? Svaki susret, bio on spontan ili predviđen, sadrži mogućnost izgovoriti dobru riječ, posvjedočiti izgrađujuće iskustvo. Isto tako primamo i predajemo dobru poruku, zajedno krećemo u donošenje odluka, na obostrano (štoviše - *svestrano*) dobro, podupiremo ustrajnost, dajemo oslonac. U zajedništvu roditelja i djece mogućnosti su beskrajne, jer su u stalnoj prilici zajedništva koje je samo po sebi odgoj za život. Ako roditelji prepoznaju tu darovanu priliku, svaki zajednički trenutak bit će u korist djeci za rast. Možda je *rast* prikladniji naziv od *odgoja*, jer je prirodan i djeca vole rasti, dok je odgoju priraslo toliko predrasuda koje i roditelje i

56 Nav. dj., str. 104.

djecu obvezuju kao nešto zadano, izvana, što se *mora* izvršiti. Spontanost zajedništva ruši prepreke dobi koja po predaji uvjerenja razdvaja roditelje od djece. Roditeljima omogućava slobodu u jednostavnom oblikovanju prilika koje su poticajne i učinkovite i za njih i za djecu. U svakodnevnom životu djeca će prihvaćati susrete, radosne i žalosne trenutke, obveze i slobodno vrijeme kao prirodni tijek zbivanja; sveukupnost događanja za njih neće biti teret već mogućnost izražavanja sebe takvih kakvi jesu - u zajedništvu.

Dunja Škare

RAZMIŠLJANJA

IZGUBLJENA DRAHMA

„Ili koja to žena, ima li deset drahma pa izgubi jednu, ne zapali svjetiljku, pomete kuću i brižljivo pretraži dok je ne nađe? A kad je nađe, pozove prijateljice i susjede pa će im: Radujte se sa mnom, našao drahmu što je bijah izgubila. Tako kažem vam, biva radost pred anđelima Božjim zbog jednog obraćenog grešnika!“ (Lk 15,8-11)

Poantu ove prispodobе donosi sam Isus primjenjujući sliku o izgubljenom drahmi na čovjeka koji se svojim grijesima izgubio od Boga. Unatoč tome, pokušat ću u ovom razmatranju dati ovoj prispodobi drukčiji, novi smisao, primjenjujući je na odnos čovjeka prema Bogu u njegovom životu.

Tekst me, naime, potaknuo da u njemu prepoznam Isusa. To veliko bogatstvo koje treba tražiti sa svom upornošću i brižljivošću upravo poput ove žene iz Lukinog evanđelja koja traži svoju izgubljenu drahmu. Često puta mi ljudi izgubimo razne stvari u svom životu. Neke su nam važne, a neke manje važne. Znamo, ono što nam je važno tražit ćemo svim silama i nećemo prestati dok ih ne nađemo. Izvnut ćemo sve naopake samo da do te stvari dođemo. Kad dobro pogledamo, polako uviđamo da se to događa i u našem duhovnom životu, čega smo vjerojatno manje svjesni. Često puta Boga smetnemo s uma, dobro nam je, zdravi smo, sve nam ide od ruke pa nekako niti ne mislimo na Boga. Polako dubinu svoje duše zatrpavamo kojekakvim stvarima pa se na to i ne osvrćemo. Ali kad to dođe do određene granice i počne nam smetati, polako se počne okretati ta slika. Postanemo opterećeni, zabrinuti za svoj život, obitelj, školu i sjetimo se da bi nam netko mogao pomoći. U jednom trenutku okrećemo se Onome koji to može, ali budući da smo ga smetnuli i zatrpali sada ga trebamo pronaći. Sada se počinjemo pitati: pa gdje je taj Bog, zašto ga nema sad kad ga trebam? Zašto se ovo događa baš meni? Javljaju se razna pitanja u kojima se očituje naše nepoznavanje Boga. Tako govorimo jer ne znamo da je On uvijek bio uz nas i onda kad nam je sve išlo od ruke, a pogotovo onda kad nam ne ide onako kako bismo željeli. Sveti Augustin to lijepo opisuje: „Kasno sam te uz ljubio ljepoto tako stara i tako nova, kasno sam te uz ljubio, a eto: Ti si bio u meni, a ja izvan sebe.“ Ne znamo kako je naš Otac uvijek s nama. Toga nismo svjesni jer ga dovoljno ne poznajemo, jer smo opterećeni drugim stvarima, a On je s nama i kad padamo, kad smo u grijesima i daleko od njega, onda kad smo ga izgubili i zakopali duboko u sebi. Tek kad to shvatimo, možemo započeti potragu za Bogom. Možemo početi tražiti izgubljenu drahmu – Isusa.

Trebamo se vratiti, prvo sami sebi, a potom upaliti svjetiljku u svojoj duši, otkloniti od sebe sve ono što nam zaklanja tu “izgubljenu drahmu“, pomesti sve ono što nam priječi da nam je ta Drahma uvijek na čistom obzorju. I onda kad je nađemo bit ćemo sretni jer ćemo spoznati koliko nas uistinu Bog ljubi i saznajući to nastojat ćemo čuvati dubinu svoje duše uvijek čistom da Ga ponovno ne izgubimo. Tada možemo započeti slavlje i tu radost koja prati slavlje podijeliti s prijateljima, susjedima jer velika je radost zbog jednog obraćenog grešnika, u ovom slučaju samog sebe.

Isuse daj da očistim svoje srce i svoju dušu i da te ponovno nađem. Ti si moja izgubljena “Drahma“. Ne znam kad sam je i gdje izgubio i zatrpao svojim brigama, grijesima i nepovjerenjem Tebi. Ima previše stvari kojima se zaokupljam više nego Tobom. Isuse daj mi da ponovno pronađem svoju izgubljenu “Drahmu“ – Tebe – i da s drugima u radosti to mogu podijeliti i proslaviti.

Fra Josip Sušić

ČIN POMOĆI

Svi smo svjedoci kako je naše vrijeme obilježeno navezanošću na dostignuća, iznašašća. Pritom ne mislim samo na stupanj razvijenosti i učinkovitosti tehnike, nego općenito na jednu univerzalnu pojavu upućenosti jednih na druge, kao što je to slučaj primjerice kod znanstvenog istraživanja. Plodovi, otkrića i rezultati pojedinih istraživanja jedne znanstvene discipline koriste se i u drugim znanostima, u njihovim promišljanjima, njihovoj refleksiji. No, sam čovjek je onaj koji reflektira, promišlja. Sam čovjek je onaj koji je upućen na Drugoga i drugoga. No, možemo li onda ustvrditi kako je to temeljna karakteristika svakog čovjeka i ono što je zajedničko svima nama.

Sa sigurnošću možemo ustvrditi kako je čovjek potreban drugoga. Čim započinje svoj život, čovjek ga ne započinje po samome sebi nego po drugom: po drugom dolazi na svijet, po drugom biva zaštićen i po drugom biva primljen u zajednicu. Od drugog i biva ispraćen na vječni počinak. Dakle, svima nam je pomoć potrebna i svima nam je ona poznata.

Čin pomoći uz sebe uvijek veže jedno iskustvo koje se prikazuje u svojim vlastitim kategorijama. To je ponajprije jedno iskustvo koje teži susretu. Tu se susreću konkretne osobe, na konkretan način, u svojoj konkretnoj trenutačnoj situaciji iz koje uzimaju jedan određeni stav i pogled na stvarnost koja ih okružuje i iz koje vide mogućnost svojega djelovanja. Pomoć uvijek stoji u stanju mogućnosti kako za plemenitost, tako i za obogaćenje spoznajom da svi imamo svoje granice postojanja i svoje granice mogućnosti u kojima dišemo i nastojimo ostvariti svoj put. To nas goni da priznamo svoju skromnu mogućnost i svoje granice koje su vlastite svakom čovjeku. Čovjek je biće koje djeluje planirano, sustavno, ali također i spontano iz potrebe. I spremnost pomoći drugom upravo proizlazi iz spontanosti cijeloga bića, iz osjećaja istovjetnosti i poosobljavanja drugoga i njegove situacije. Pomoć uvijek stoji u odnosu, u relaciji s drugim. Jer jedino osoba koja stvara konkretne relacije, može pomoći u obliku prisutnosti, utjehe, materijalne pomoći, ali i što se često zaboravlja, u podršci ili priznanju tuđega truda i napora.

Kako bi se drugom moglo pomoći treba drugoga osjetiti kraj sebe, percipirati ga kao osobu i u tu osobu se potpuno unijeti. Ukoliko se ne unesemo može ta pomoć ostati doživljena kao površna i nedorečena, nepoosobljena. Kao što doživljaji u obliku osjećaja ostavljaju pečat, tako i moj čin pomoći mora na drugom kao i na samom sebi ostaviti pečat.

Pomoći drugom znači djelovati iz svoje nutrine, iz onog najdubljeg što me čini čovjekom, iz onog izvora koji mi daje da spoznajem, da se pokrenem i iz kojeg dolaze impulsi za rad s drugim, za smjelost otkrivanja drugog u potrebi i sebe preko drugog.

Uz to otkrivanje je vezano prepoznavanje Stvoritelja u drugom, bratu, čovjeku do sebe. Idući od te spoznaje Boga, nužno je u drugome vidjeti sebe, lik svojega bića koji je potreban drugog čovjeka, njegovog osmijeha, stiska ruke, pozdrava, njegove jednake potrebe.

Kada se čovjek odluči na susret, pothvat, stvaranje, onda on u tom zamišljenom, u onom čemu se uputio ostvariti, vidi vrijednost. Kako bih mogao drugome pomoći moram otkriti njegovu vrijednost i onu koja povezuje mene s njim. Moram prepoznati njega kao vrijednost koja mene obogaćuje, otkriti u njemu vrijednost i stvarnost da on nije moje odnemaganje, teret, propast, nego dapače vid mojega spasenja, mojega ostvarenja i mojega produbljenja. U drugom moram pokušati gledati ono konačno čemu obojica težimo, ono što nas spaja, u konačnici i Onoga koji nas uopće pokreće na pomisao pomoći.

Pomoć se uvijek odvija u jednome trenutku iz kojega mogu slijediti mnogi trenuci koji stoje u povezanosti jedni s drugim. No, kad pomažem povezujem prošlost sa sadašnjošću i budućnost s prošlošću. Na taj način mogu utjecati na prošlost i budućnost koja osobi još predstoji. Osoba u vremenu sebe nalazi, ostvaruje, razvija, sebe unapređuje, usavršuje, itd. No ništa nije moguće bez smisla, bez temelja. Jedino ako sam i sam pronašao temelj i smisao svog životnog puta (života), moći ću i drugome, ako mu je to potrebno, pomoći da i on pronađe svoj vlastiti smisao. Pomoć kao takva uvijek teži da nadoknadi jedan nedostatak, da tvori jednu cjelinu u koju neće prodrijeti nepozvana, nego pomažući podržavati ono što nalazi, ne narašavajući ga.

Gaudium et spes govori kako nitko „*ne može potpuno naći sebe osim po iskrenom darivanju samoga sebe*“. Pomoći drugom nije moguće bez pojma „samodarivanja“, jer kako bih se dao na takve pothvate potrebno je pružiti drugom dio sebe, autentičnog sebe u znaku svijesti kako je i ono što ja činim samo djelić Božjeg djelovanja u ovom svijetu preko mene. Svjestan sam kako je ovo što ja činim pružena prilika koju mi Bog omogućuje za vlastito osvještenje moje malenosti i utopljenosti u to veliko more Božjih darova, kojom i ja sam postajem bližnjemu dar kada mu *sebe* predajem kao dar, tako da i ja preko drugog mogu biti darovan.

To uzajamno darivanje i pomaganje najbolje se ističe rečenicom: „*Svatko nema sve, no svi zajedno imamo sve.*“

Fra Ante Ivan Rozić

RIJEČ I ISKUSTVO

*Nevolja uči ljude što nikada ne
bi znali. Tko nikada nije trpio
i ne zna ništa.*

*Ne pozna ljudi, a ne pozna niti
samoga sebe.*

(Josip Stadler)

Sveto pismo nam otkriva da je Bog svojom svemoćnom riječju stvorio cijeli Kozmos. Njegova riječ učinila je da bude ono čega prije nije bilo. Krunom toga stvarateljskog čina s pravom se smatra, uz anđele jedino razumsko stvorenje – čovjek! Između ostalih sposobnosti koje ga kao vrhunac stvaranja luče od nižih stvorenja jest upravo riječ; mogućnost komunikacije i izmjene misli u interakciji. Ta uzvišena sposobnost pozna svoj razvojni put, vidljiv već od početka procesa hominizacije. Bez ovoga dara, on zasigurno ne bi došao do dostignuća koja je dosad ostvario. Koliko bi samo svijet za nama bio siromašniji bez razuma i riječi. Ostao bi bez tolikih pisanih djela, opjevanih raspoloženja srca i mnogo čega drugog.

No riječ koja je kadra poticati, razveseljavati i mijenjati isto tako može poslužiti kao sredstvo naoko prikrivene, ali nasilne prisile. Ne kaže se za ludu da ona zna pogoditi jače no puščano zrno. Konkretno, stvarnost koju živimo možemo iz ovog kuta gledanu označiti kao doba inflacije riječi. Posvuda se osjeća opća zagušenost i prenatrpanost riječima, najčešće u službi reklamne ponude. Čovjek današnjice, kao nikad prije, u velikoj je prilici komunikacije i susreta s riječju: putem tiska i raznovrsnih elektroničkih medija. Na svakom koraku susrećemo se s riječju koja nas nuka, traži od nas da se odredimo prema njoj; da zauzmemo određeni stav. Ona nas postavlja u dijaloški odnos i stavlja nas pred drugoga. Iz ovakvog dvostranog odnosa nastaje proces davanja i primanja. Svi ti vanjski impulsi, rečeno tehničkim rječnikom, ovisno o našem stavu, procjeni i iskustvu postaju dio naše nutrine ili označeni kao nepoželjni ostaju tek na margini svjesnog. Spomenuti činitelji komunikacije ne mogu nasilnim putem u prostorja našeg duha. Ono što nam drugi želi priopćiti razumjet ćemo ako se podudara s našim doživljenim. Primjerice, onomu tko se i sam našao u nekakvoj nevolji ili pak radosnom stanju, nije teško razumjeti slično stanje drugoga koji mu to želi priopćiti, upravo zbog podudaranja čuvenoga i vlastitog iskustva.

Jednako kao što patnja ili radost drugoga (ne)nalaze put do našeg srca, slično je i na polju duhovnog iskustva i sazrijevanja. Tijekom homilije, nagovora, predavanja u prilici smo mnogo toga čuti o Bogu, ljubavi, dobroti, o radosti i miru kojima je izvor jedino Svevišnji. Maloprije smo ustvrdili da ono izvana ne ulazi u nas nasilnim putem, već traži potvrdu našeg iskustva. Ako je tako, onda ono čuveno traži istinski razlog prijanjanja uz konkretnu misao i stav. Polje naše nutrine je mjesto gdje se na istinski način može dogoditi iskustvo koje formira, izgrađuje i pomaže shvatiti one tako duboke stvarnosti o Bogu kao ljubavi, koje su se nekad znale činiti kao parole lakovjernih.

Abrahamovski smo pozvani na napor, da nam izvana došla neiskušena riječ, ma činila se trenutno kao i floskula, posluži kao naša “Obećana zemlja”. Kako bismo, žrtvovavši “Izaka” svoje sumnje, čuli i vidjeli očima duha Gospodinovu riječ i topao pogled. Zato se od nas traži trajno usmjeren pogled i stav nutarnjeg osluškivanja te riječi koju smo udomili u svom srcu. Traži se i trajna briga oko nje. Takav stav čini od nas na najizvrsniji način osvjedočene ljude komunikacije u punom smislu riječi. Pravi susret jedini je kadar mijenjati, a bez čestih susreta ne možemo o drugome doznati puno. Vjerujem da svatko od nas ima iskustvo, da ga je ponekad samo jedna rečenica ili misao koju je čuo navela na dublje promišljanje ili duboko dirnula u nutrini. A to se dogodilo jer je pronašla svoju potvrdu ili barem slutnju u našem iskustvu radosti, patnje ili traženja.

Da bi se riječ na neumitan i silovit način usidrla u našem srcu i postala dio nas, potrebno joj je osvjedočenje o toj pojedinoj stvarnosti. Ovaj proces ima svoj zakoniti put koji kreće od riječi do uvjerenja preko vlastitog iskustva. Odvažujmo se svednevno na svoj put vjere u još neistražena i neiskušena prostora, kako bi i naša riječ predstavljala novost i osvjedočenu snagu poticaja za bližnjega!

Fra Ivan Režić

ŽIVOT – PATNJA I RADOST

Kada bismo se pitali o poimanju i definiranju patnje, shvatili bismo da se radi o složenom fenomenu koji se ne može obuhvatiti jednom definicijom. Tako bi netko rekao kako je patnja neuspjeh na poslu, nesreća u ljubavi, osamljenost ili pak bolest. Zapravo sve ovo navedeno jest patnja, odnosno ono što nas dovodi do same patnje i tako nas unesrećuje i čini nesposobnim za normalan život i interakciju s drugima. Ne možemo se zaustaviti na čisto teorijskoj formulaciji. Nastojeći odgovoriti na ovo postavljeno pitanje, uplićemo se u mrežu pitanja koja nas strašno progone, a da na njih ne možemo odgovoriti niti uz pomoć drugih. Tako će se mnogi pitati: zbog čega uopće patnja koja upropaštava čovjeka postoji i ima li ona kao takva smisao koji bi da tako kažem opravdao njezino postojanje? Može li se ona povezati sa smislom ili možemo bez dvojbe reći patnja – besmisao, put u propast?

Kao bića razumom obdarena, svjesni smo da postoji uzrok koji dovodi do patnje koja nas obuhvaća u našem cjelovitom biću. Obuhvaća tijelo i sam duh. Na ovaj način jasno uvidamo da to nije nekakva nezavisna supstancija koja vlada sudbinom određenih ljudi, već nešto što o nečemu ovisi. Tako oni navedeni neuspjeh, nesreća, glad i bolest mogu biti rezultat ljudskih međuodnosa u kojima jedni drugima nanosimo nepravdu, a tako i patnju.

Čovjek na ovaj način trpi tjelesnu, a tako i duševnu bol koja je mnogo pogubnija jer ona dovodi do konačnoga kraha. Uistinu važno je zadržati duhovnu prisebnost koja nas drži, vodi do spoznaje da i u takvim trenucima imamo potporu u Bogu. Na žalost, mnogi će od nas posumnjati u sve, a takvima su potrebni svjedoci Božje prisutnosti u čovjeku. Ponekad se i nama čini da nam preostaje samo nemoćno promatranje umirućih, gladnih, progonjenih. Ipak, mnogo je protivnih argumenata koji nam dokazuju suprotno. Ovim konkretno mislim na braću ljude koji su pomagali drugima u njihovim nevoljama i tako ih vodili prema naprijed da ne posustanu u životnim borbama. Zaista možemo zahvaliti Bogu što je bilo i što ima takvih osoba, bilo u našim sredinama ili negdje drugo. Znam da je mnogo takvih. Ipak, spomenut ću jednu skromnu osobu odvažna duha koja je imala snage i smjelosti ući u patnju drugih i vratiti ih u borbu za život. To je blažena majka Tereza koja je potražila patnju u svoj njezinoj dubini i tako postala svjedok radosnog života u samoj patnji. Patnji koja ne može zasjeniti ljudsku bit da je čovjek biće okrenuto Gospodinu i potrebno njegove pomoći.

Je li patnja rezultat čovjekovih nepromišljenih i zlih djela? Ovdje znamo da je riječ o mnogim ratovima gdje su pojedine nacije uistinu osjetile što znači dotaknuti samo dno patnje jer su proživjeli ubijanje, bolest, glad i druge nevolje koje su im zadali razni ideolozi preko svojih podanika. Naravno, u takvim su okolnostima vjera i smisao jako prodrmani. No, i tada su ono temeljno što vodi čovjeka naprijed.

O tome nam primjerice govori Viktor Frankl (psiholog) koji je i sam podnio muke koncentracijskoga logora za vrijeme II. svj. rata. I u takvim teškim trenucima prisutna je želja za životom i vjera u smisao. Primjerice, on je proveo tri godine u četiri koncentracijska logora u kojima se kao i ostali nesretnici borio za goli život. Vjerojatnost da će preživjeti bila je malena, gotovo nikakva jer su zahtjevi sa strane zločinaca bili nadljudski. Iako su bili slabo hranjeni, morali su raditi najteže poslove, čak održavati higijenu, izgledati podesni za rad kako kaže Frankl. Ako se ti kriteriji ne bi zadovoljili, slijedila je plinska komora. Naravno u takvim uvjetima svakomu bi došao kraj. Ipak tako poniženi i izmoreni, ustrajali su u nakani da sačuvaju život takav kakav jest. Na jednom mjestu govori da se i u takvim trenucima osjećala radost koja je poticala na život. Na temelju ovih događaja Frankl je smogao snage da zapiše pojedinosti i tako je u prosincu 1945. napisao knjigu *“Zašto se niste ubili?”*. Napisao ju je za devet dana. Zapravo time nije htio nešto reći o koncentracijskim logorima kao takvima, već izreći samu pouku koja bi vrijedila za sadašnjost, za budućnost. Tako sam Frankl kaže: *„Život ne samo da ima smisao, nego ga zadržava pod svim uvjetima i u svim okolnostima do posljednjeg daha.“* Ova njegova knjiga pomogla je mnogim ljudima što je zapravo i bio njegov cilj. Htio je pomoći patnicima, onima koji su suočeni s raznim načinima patnje kao npr: neizlječivim bolesnicima. Njegov trud je urodio plodom. Mnogi su mu pisali da im je njegova knjižica pomogla izdržati patnju i konačno u njoj otkriti smisao. Mnoga od tih pisama bila su za njega jako dirljiva. Za ovu spomenutu knjigu, s iritirajućim naslovom, možemo reći da je dobar vodič sa strane psihologije, a i šire. Njezini tekstovi trgnut će i najshrvanije osobe koje će se zapitati: nije li vrijeme da se suoče sa stvarnošću!

Kakav je danas stav prema patnji u ovom modernom svijetu? Na žalost, mnogi se boje pogledati patnji u oči i suočiti se s njom. Ne govorim da se bez velike patnje ne može postići ono najuzvišenije, ali mišljenja sam da se trebamo suočiti s patnjom drugih, pa makar ona zahvatila i nas. Sve što odiše patnjom osuđeno je na periferiju ljudskog društva. Ovo je posebno istaknuto u zapadnom svijetu. Konkretno mnogi nastoje izbjeći starost time što napuštaju starije i nemoćne ili pak operacijama nastoje

održati mladolik izgled. Ali starost je ono što se ne može izbjeći. Na ovaj način životu se oduzima njegova bit kao da je nekakva umjetna tvorevina što ne može nikako biti. Život nam je darovan i kao takav iznad čovjekovih manipulacija, ma što god on učinio neće ga moći prilagoditi nekakvim svojim egoističnim prohtjevima.

Kakav je naš odnos prema ovim situacijama u kojima čovjek postaje nemoćan i tako se mora podložiti onome što ga muči ili možda bliskoj mu osobi? Sigurno da u tim situacijama ne možemo ostati uvijek prisebni. Proganjaju nas mnoga pitanja, sumnje u bolji život. No i u takvim situacijama moramo živjeti radost, i najmanje stvari povod su nam za to. Tako naš klonuli duh može obeshrabriti druge, ali tračak radosti može toliko toga promijeniti. I javno mnijenje koje se uvriježilo među nama, da je patnja apsolutna nadmoć nad životom, postaje, odnosno pokazuje se, kao netočna tvrdnja.

Ne preostaje mi ništa drugo nego da sebe i vas uputim na mnoge svete ljude koji su to uspijevali uz pomoć Božju. Naravno i kod njih je bilo padova i uspona, predaja i ponovnog prihvaćanja stvarnosti. Ono što ih je poticalo na ljubav prema životu i bližnjemu jest Kristova žrtva za spas čovječanstva u kojoj uvijek moramo gledati najsvjetliji primjer odricanja nevinosti za spas čovjeka. Iako je bio potpuno nevin, prihvatio je drvo križa i podnio je patnju iz ljubavi prema nama grešnicima. U najtežim trenucima cijeni život i ljude. Tako tješi one koje su ga oplakivale, znajući da je njima i njihovim sinovima potrebna pomoć. Također i danas mnogi, gledajući kako neki pate bilo zbog bolesti ili pak siromaštva, sažalijevaju te ljude, a da pri tom nisu ni svjesni da je i njima potrebna ona duhovna pomoć koja čovjeka oslobađa odnosno dovodi ga do Boga, spoznaje da svaki život ima smisla kada se hodi Njegovim putem.

Uistinu nije lako živjeti i nositi se s problemima koje donose životne situacije. Kako bismo to mogli, moramo pred sobom imati sliku Isusove žrtve koja stoji kao znak ljubavi i nade za sve, bez obzira na godine, izgled, stanje. Podnio je to iz ljubavi prema svakom čovjeku. Kada ovo konačno shvatimo, znat ćemo da postoji životna radost. Ona je tu među nama, čeka nas, odnosno nudi nam se jer svaki trenutak života ima povoda za radost, jer nismo bića odbačena i osuđena na samo-egzistenciju, već naprotiv spašena i ljubljena bića koja trebaju svjedočiti Božju ljubav riječima, a napose djelima.

Fra Lukica Vojković

ISTINA

Joakim i Ana su, vjerujemo, Marijini roditelji s kojom počinje ne više samo vjera u nadu, nego i vjera da je nadomak praga Istina, Put i Život! Kćer je to ubogih, priprostitih i bogobojaznih roditelja. Kad spominjemo ovu klasu ljudi, kojima smo mi zasigurno prvi pozvani ususret, često se odlučimo postaviti kao i ljudi “ovoga svijeta“, pa kažemo (citiram poznanika): „A što nisu učili!“ Nismo sigurno toliko rigorozni, ali u svakom slučaju u nama se probudi osjećaj odbojnosti. Dakle, kad je u pitanju ovaj sloj ljudi, pomažemo im nekim akcijama, prvenstveno karitativno, jednostavno rečeno: daj im kruha; zar im je potrebno više!? S druge pak strane, kad su naša prava ugrožena mislim na ljude srednje klase. Nerijetko se poistovjećujemo s ovim malenima da bismo dobili i opravdali neke svoje razloge i svrhe. S treće strane, zar je njima potrebna samo kora kruha? Ne teže li i oni za istinom? Istina je da im je potreban kruh kao i svakom ljudskom biću, ali zar se i oni ne pitaju o uzvišenoj, nadnaravnoj Istini, onoj Istini koja izmiče osjetilima, Istini koja je duboka u srcu i dušama. U toj i takvoj sredini te s tim i takvim pitanjima rasla je i naša Marija, za neke kraljica, druge robinja, ine simbol ženstvenosti, itd.

Tražila je istinu! Pogledajmo to iz današnje perspektive: jednoj nevinoj tinejdžerici dolazi anđeo. Prvo pitanje koje mi pada na pamet jest: kako bi danas postupila? – a drugo: kako bismo mi postupili u njenoj situaciji? – odnosno kako postupamo danas. Kako se mi danas postavljamo prema anđelu Gospodnjem, Riječi Božjoj, Istini? Mariji ostaje Marijino. Vidjeli smo kako je reagirala! Možemo i mi ovako reagirati te se ponovno roditi, kao što Krist kaže: „Ja sam se rodio i došao na ovaj svijet, da svjedočim za istinu. Tko god je od istine sluša glas moj!“ Što je istina? – pitat će ga Pilat, a pitamo i mi. Filozofi će reći da je to slaganje misli i stvari. A Isus nam odgovara: „Ja sam Put, Istina i Život!“ Iz ovoga možemo zaključiti da je Istina (velikim slovom) put u život.

Koliko prakticiramo istinu? Mišljenja sam da to nije toliko značajno pitanje, sve dok ne raščistimo sa sobom želimo li kvalitetniji duhovni život. Možda nas u dosadašnjem životu nije uvijek zanimala istina.

Kad vidimo zahtjeve ove Istine koji su ogromni, olako znamo odustati u toj borbi, u toj potrazi i želji da je prakticiramo. Onda počinju kalkulacije, kompromisi te stvaramo u tom jednom krugu plodno tlo kojem je vrhunac laž.

U ovoj i ovakvoj želji koja je neminovna u nama, žedanja za Istinom, osjetimo potrebu da se upustimo u avanturu molitava, razmatranja,

traženja... Logični slijed. No, u njima smo nerijetko razočarani, neispunjeni, osjećamo da to nije to. Nešto nedostaje, osim ako se ne zadovoljavamo minimalnim. Rekao bih da su to uzaludne prošnje. Zašto? Isus će nam najbolje odgovoriti: „Ako imaš nešto protiv brata svoga, izmiri se prije nego prineseš dar na žrtvenik“, tj. molitvu, prikazanje... Vrhunac naših molitava zasigurno je euharistija. U euharistiji vjerujemo, ostvarujemo, tj. možemo ostvariti savršeno zajedništvo. Kakve su naše euharistije? Vjerujemo da euharistija pokriva grijehe, ali ako nismo u dobrim odnosima s Bogom, s bližnjim, sa sobom ili sa subračom – možemo li mirno pristupiti pričesti? Imajući u ušima ove maločas izgovorene Isusove riječi sve nam je jasno. Tehnički ipak možemo, ali onda se nemamo pravo buniti što su nam molitve neuslišane i ponekad prazne. Logično da će svako bratstvo biti u krizi ako se ne ostvaruje ovo euharistijsko zajedništvo. Ovdje pod pojmom bratstvo ne mislim samo na redovničke zajednice, nego i na obitelj koja je temelj svih ljudskih djelatnosti. Ovo se svakako tiče svake obitelji i njezina člana koji se voli nazivati Hrvat-katolik. Kad je ovo u pitanju, Crkva u malom, onda bi svatko ponaosob trebao ispitati svoje kako interne, tako i odnose unutar župne zajednice. Naš Hrvat-katolik sve manje ide na svetu misu, a na temelju ovoga možemo dosta toga zaključiti i o osobnoj i obiteljskoj molitvi. Naposljetku, možemo izvlačiti i krizu zvanja! Pogledajmo istini u oči! S obzirom na to da pastir poznaje svoje ovce i da one idu za njim, pitanje je tko se ima onda pravo zvati ovcom (kršćaninom). Zar ne postajemo, bojim se više nesvjesno, vukovi koji raskopavaju Božje stado? Odgovornost roditelja je ovdje velika!

Na koncu, zar Bog treba dati nešto takovom molitelju! Ne, nije dužan, ali je strpljiv. Ako i dalje tragamo za istinom, trebali bi uslijediti novi potezi, a to je taj pokušaj ostvarivanja zajedništva. Tu je početak Kraljevstva Nebeskog. Je li to idealizam ili stvarnost?

Dakle, nije samo potrebno za Njom tragati, nego u tom traganju sve je više prihvaćati i ljubiti. Iz te ljubavi onda možemo kucati na vrata svjetskih kraljevstava te im nuditi navještaj Kraljevstva Nebeskog. Ovaj navještaj, navještaj Istine, rađa znakovima duboke uznemirenosti. Zašto? Zato jer Ona traži promjene, a mi ih teško prihvaćamo; traži promjene načina življenja. Boli nas kad kuca na naša najutvrđenija vrata! Boli nas kad probija među najutvrđenije dijelove duše. Boli nas kad želi da upoznamo sebe. A to je tako teško, teško je protiv svog egoizma, narcisoidnosti, naravne slobode... Dok se ne odlučimo na ove korake, lako će nam civilizacija ovoga svijeta i nadalje nuditi propast. Odluka je na nama!

Još bih napravio jednu paralelu i stavio nam pred oči zajedništvo Isusa i apostola u vrijeme blagovanja posljednje večere te neposredne učinke nakon nje. Sigurno su pristupili pomalo neozbiljno, pomalo se čudili. Iz takvog stanja, efekta čuđenja, neshvaćanja tog fenomena, neiskrenih namjera pojedinih ljudi očitovala se agonija na jednom čovjeku. Od laćanja mača, izdaje, tobožnjeg razbacivanja s pomašću pa do Križnog puta i Kalvarije možemo vidjeti ponudu Boga ljudima na zajedništvo koje se u tom povjesnom trenutku nije ostvarilo. Srećom tu nam mogućnost nudi iz dana u dan. Nakon Duhova vidimo sasvim drugu sliku i drugo shvaćanje tih Otajstava. Duh ih je uveo u istinu. Iz jutra u jutro gledamo, slušamo i kušamo. Kako to ne bi ostalo na pasivnoj radnji, pred sobom treba oživljavati blagdan playmakera kršćanstva, kojeg treba usrdno zamoliti da nas uvede u Istinu. To nam i želim! Amen!

Fra Danijel Kalašević

PISMO JOBU

Dragi moj mali Jobe!

Sanjaš li još granate kao i onog dana kada smo se upoznali. Bila je duga zimska noć kada je tvoja mama, zabrinuta zbog tebe pozvonila na moja vrata i zamolila me za kućnu posjetu. Tata je po terenu bio danima, a vi po hotelskim sobama i tuđim kućama potjerani iz mukom podignutog domaćeg ognjišta. Dok si se družio s mojim sinovima, uvijek si bio tih, povučen i nisi se žalio ni na što. Tvoje velike oči bile su pune neisplakanih suza, a na kraju usana razvučenih u osmijeh očitovala se tuga, u tragovima djetinjstva očitovala se bol. Tvoje svjedodžbe nisu ničim zaostajale za drugima. Tvoje lice bilo je najsretnije nedjeljom kada si oblačio bijelu ministrantsku haljinu i posluživao kod oltara. Tada su nestajale sve brige. Bio si na sigurnom jer već tako mali znao si da te od Njegove ljubavi nitko ne može rastaviti...

Moj mali Jobe, jesi li ikada u životu dobio pismo i zašto ti ja pišem? Tko si zapravo ti? Da, tko je mali Job? Ja, ti, on, mi... Svatko od nas neka se pomalo prepozna u ovom pismu (za koje me zamolio don Ante promijenivši prvobitni naslov ovog studijskog dana). Najteže je bilo razmisliti i dokučiti tko si i gdje si se skrio.

Zbog čega si zaplakao onog hladnog zimskog jutra kada si ugledao svijet? Zbog gubitka sigurnosti i topline ili zbog budućnosti koja te čeka? Raširila su ti se pluća pa si zato plakao i svi smo se tom prvom plaču radovali. Nijedan plač više neće biti na radost osim pokoje suze. Zašto li si sve plakao prve godine života: i zbog gladi, žeđi, boli napuštenosti – bilo je teško ostati sam u inkubatoru, razapet između infuzija, odvojen od topline majčinih grudiju i dodira tijela; zbog one zadnje kapi mlijeka koja ti je trebala za napuniti želudac, a majka ti je brižno gurala bočicu, nakon čega bi povratio i ostao gladan. A onda je mama krenula na posao, pokušali su je zamijeniti, ne kažem da nisu bili dobri, ali ti si trebao mamu. Poslali su te u jaslice među slinave i uplakane vršnjake, a tebi je trebao mamin skut. Vrtić je bio sjajno razdoblje u tvom životu osim tete koja je zračila strogošću i revnošću i zaboravljala da si samo dijete. Prijatelje su mučile iste brige, a ti si ipak nevoljko ostajao kod kuće pa čak i s temperaturom. Volio si se igrati sa svojim vršnjacima čak i kada su uzimali igračke koje si upravo htio. Taj predivni bezbrižni svijet je nestao onog dana kada si se sa ogromnom torbom na leđima našao ispred škole okružen krezubim prvašićima koji su te zadirkivali zbog čuperka na glavi, naočala na nosu, klempavih ušiju, nespretnog hoda i mame koja ti je pokušavala ponekad olakšati život noseći

ti torbu i objašnjavajući kako si krhak i nježan i kako tvoje male kosti ne mogu podnijeti taj teret. Nije ni znala koliko su te boljela zadirkivanja da si mamin sin, a ti joj to nisi rekao iz straha da je ne povrijediš. Prva slova i tvoja nemirna ruka, nikako da ih smjestiš među redove, pa matematika i one kućice, a mama i tata nisu tako učili, sat glazbenog i note koje ti nisu ništa značile jer ih nisi razlikovao, a ono preskakivanje kozlića na satu tjelesnog svaki put bi se pretvorio u Odisejevog konja, a ti bi pred njim odrvenio od straha od nove jedinice koja će ti pokvariti i onako jadan prosjek. Radovao si se novom predmetu: školskom vjeronauku. U crkvi si znao svaki kutak koji si još četveronoške obišao dok su te tvoji uzaludno pokušavali zadržati u klupi. Aleluja je bila prva pjesma koju si pjevao. Molio si svaku večer. Ne bi izlazio iz kuće niti ručao, a da se ne prekrižiš. Radovao si se da ćeš imati bar jednu peticu... Tako je i bilo sve dok nije došla nova nastavnica i zadala vam kontrolni zadatak. Nisi znao odakle početi i što prije riješiti, ono što znaš ili ono što ne znaš, a onda su ti se pomiješali i kraljevi i proroci i Makabejci, a Joba nikako nisi mogao razumjeti kako sve podnosi i uz to se ne buni sve dok i ti iz priče o Jobu nisi dobio jedinicu. Znao si da to nema veze s Istinom u koju vjeruješ i da ćeš kad-tad dokazati svojoj vjeroučiteljici da ono što ti nije objasnila ne možeš naučiti i da ti nema kod kuće tko objasniti jer nitko od tvojih ne ide više na vjeronauk niti ga je učio u školi.

Sa školom su došle nova pitanja i nove muke. Koje li samo postidenosti kada si mokrih hlača dolazio kući jer ti učiteljica nije dala napustiti razred prije zvona – a ti od druge godine ni krevet više nisi mokrio, a kamo li hlače. To su bile samo početničke brige koje su iz dana nestajale i poprimale novi oblik. Ne mogu zaboraviti onaj trenutak kada sam te pitala za najboljeg prijatelja, a ti si odgovorio: „Nemam ga. Mrtav je.” I on i otac su nastradali u prometnoj nesreći. Na njegovoj klupi bijeli cvjetovi oživljavali su njegov anđeoski osmijeh i razdraganost djetinjstva. Jesi li uopće znao što je to smrt? Jednom kada si bio mali rekao si da se bojiš umrijeti jer da ne znaš gdje ćeš poslije. Zbog tvoje živahnosti strašili su te paklom i krampusom. Sjećaš li se kada si se na priredbi za sv. Nikolu potukao s krampusom jer su te htjeli s njime zastrašiti... E moj mali Jobe, kada si stekao novog prijatelja on je odselio u drugu školu i ponovo si ostao bez najboljeg prijatelja. I onda si nakon godina nestašluka i potrošenih stranica crne knjige u kojoj nije bilo više mjesta za tvoje ime, promijenio školu. Nadao si se da će biti bolje, ali uskoro si postao dežurni krivac i više nisi imao pravo glasa. Tvoja je pojava uznemirivala nastavnike jer su znali da ne možeš sjediti niti 5 minuta, a pogotovo ne jedan školski sat, a da nešto ne zapitaš ili se ne pomakneš s mjesta. Zaboravljene zadaće i

nenapisani domaći zadaci pali su u vodu zajedno s ispisanim stranicama crne knjige kada bi upitao gđu učiteljicu kako je. Pričao si mi kako si se uplašio da ću umrijeti kada sam bila u rodilištu. Tko može odvagnuti sve te strahove i nemire i zaustaviti ih jedinicama i ukorima, a da još dublje ne zakopa ranjenu dječju dušu. Ti si to znao nositi, znao si da je to realna plaća za ono što si pokazivao, a tebi je zapravo bilo najteže sa samim sobom dok su oni koji su te korili, odlazili i dolazili. Onda si shvatio da trebaš ostaviti i igru i prijatelje i dobro zagrijati stolicu, pročitati još puno stranica i još mnogo slova smjestiti između crtica. Izgubljeno vrijeme od igre nije bilo ništa u usporedbi s gubitkom drage susjede onog jutra kada ju je ispred škole usmrtio nesmotreni motorist usred pješačke zone. Više se djeca nisu usudila tuda proći sama dok nisu klupama ogradili prostor, koji te trajno podsjeća na mjesto nesreće. Koliko muke, žuljeva i napornih sati vježbanja odvojenosti od igre i strpljenja zbog sviranja koje te uopće nije zanimalo. Škola stranih jezika, trening i vjeronauk izvan nastave ubrzo su ti zauzeli sve vrijeme za odrastanje kroz igru i bezbrižnost. Jednog dana si mi rekao da možeš preboljeti i gubitak prijatelja i vremena za igru jer želiš biti čovjek i zamolio si me da te rasteretim nekih obveza zbog kojih više ne možeš disati niti odrastati kao dijete. Sjećaš li se onog udarca u prsni koš na satu tjelesnog zbog kojeg si trebao mirovati 20 dana kao da si prebolio infarkt i da nitko nije nazvao i pitao jesi li živ, a prvi dan kada si nakon ležanja došao u školu, odmah te prozvala nastavnica i dobio si jedinicu. Ne znam koga su jedinice boljele više tebe ili mene, ali jedno znam: postao si imun na njih ili se to meni samo činilo. Napokon si shvatio da ostaviti igru, prijatelje i zagrijati stolicu znači korak naprijed u tvom životu. Učio si danima. Nije te zbunilo ni lijepo vrijeme, ni cika djece, znao si što sve moraš ostaviti i uspio si, ispravio si jedinice i završio školu.

Srednja škola donijele je nove brige. Nisi se mogao načuditi tvojim kolegama koji su zbivali neslane šale s profesorima i s vršnjacima. Nisi znao hoćeš li plakati ili se smijati kada su ti kolegu bacili u kontejner. Zamjeriti se bilo je pogibeljno gotovo jednako kao pristati na cigaretu, piće ili fiksanje. Sva sreća nisi zaboravio dobrog starog prijatelja koji je mogao i bez toga. Kako li su te samo ismijali kada si rekao da ti ne trebaju kondomi koje su neki zabrinuti odgojitelji velikodušno dijelili po školi zabrinuti za vaše zdravlje, a zapravo vas gurali u bolest! Kada si rekao da ne želiš imati intimne odnose prije braka smijali su se i nazivali te popom. Jedan po jedan napuštali su te kolege, ostala je samo ona kojoj si pružio ruku onog dana kada je posrnula ispred škole. I zbog nje su te zadirkivali. Nije te zbunila ni činjenica da je ismijavaju zbog duge suknje i majica koje pokrivaju pupak, znao si da neće postati časna sestra i da je to odijevanje bilo zbog strogosti

njezinih roditelja koje iz ljubavi nije željela povrijediti. Čestitam ti moj mali Jobe koji si znao birati između mora i kopna, bogatstva i siromaštva, ljubavi i računice. Siromaštvo koje nije napustilo tvoj duh omogućilo ti je priznati da si sve što imaš dobio od Boga koji te je sve ove godine odrastanja pratio kroz tijesne i trnovite staze. Sada bi mogao i ti reći da si kao i Job kroz patnju još više upoznao Veliku Ljubav koja nam je darovala Sina, novozavjetnog Joba, kao uzor predanja Volji Očevoj, napose u patnji po kojoj smo spašeni i ohrabreni. Zar pravedni i pobožni Job na kraju nije izrekao svoje novo i duboko iskustvo Boga: „...po čuvenju tek poznavah te dosad, ali sada te oči moje vidješe.” (Job, 42,5) Osim toga, moj mali Jobe, sigurno znaš i nadahnute riječi sv. Pavla: „Znamo da Bog čini da sve pridonosi dobru onih koji ga ljube...” (Rim, 8, 28) i ona: „Držim doista, da patnje sadašnjeg vremena nisu dostojne usporedbe sa slavom koja će se objaviti u nama.” (Rim, 8, 18)

Moj mali Jobe, što još reći tebi danas u ovom novom vremenu kada je smisao života postao što lakše doći do cilja. Prozivaju li roditelje zbog zlostavljanja kada djeca ne mogu imati što hoće, nastavnike zbog pedofilije kada im izraze ljubav i toplinu ili je sve zaista otišlo tako daleko da su jedni drugima utjerali strah u kosti i od krivog pogleda. Pa koji roditelj ne voli svoje dijete? Zar i on nije umoran, zabrinut i opterećen brigama? Svaki dan tražiš: kupi mi ovo,

kupi mi ono, ako ne ti, onda oni u školi. Sjećaš li se da si dobio minus kada nisi htio niti pitati za glinamol jer si procijenio da je bolje dobiti minus, nego za to dati 15 kuna. Ja bih ti za to dala peticu. I na kraju tko je zapravo Job? ti ili tvoj tata koji je ocijedio sve moguće zalihe prihoda da zadovolji zahtjeve tvog odrastanja. Reci ti meni Jobe vjeruješ li ti u pravdu i znaš li IV. Božju zapovijed koja kaže: „Poštuj oca i majku da dugo živiš i da ti dobro bude na zemlji!” Umjesto ispunjavanja dužnosti traže li ponekad djeca svoja prava i plaču li da su ugrožena ako ih ne ostvare. Ne kažem da nema jadnika koji trpe zbog nezrelosti vlastitih roditelja i njihove neimaštine, nedostatka strpljenja i neznanja.

I tko je na kraju Job ti ili tvoj tata.

Rekla bih svi smo mi mali Jobovi i dobro je da jesmo, jer dok jesmo, svjesni smo svog identiteta kojeg možemo ostvariti samo priznavajući da ga nema bez patnje, boli, gubitka, poniženja i prepuštanja Božjoj volji.

Što reći tebi i ovom skupu velikih Jobova koji se trude da malim Jobovima usade nešto znanja o vjeri i to na kraju školske godine izmjere nečim što se zove ocjena. Ne zaboravimo pri tom: vjera je dar neba, dar ljubavi i ono što je najvažnije u usađivanju znanja o vjeri – ona je ljubav

koja diše i izvire iz vlastitog primjera življenja. Ništa ne može toliko usaditi znanje koliko ljubav i življenje naučavane istine. Ne zaboravimo da nije sve naša briga i da je vrijedno omogućiti da i u školskoj klupi svaki mali Job prepozna što mu je Bog dao, a što (uskratio) oduzeo na putu odrastanja u zrelog čovjeka. Važno je ne igrati se Boga u Jobovom životu, već ponizno priznati da je svatko od nas bio, jest i bit će kad-tad u ovom životu i mali Job.

Na kraju vas, dragi moji, molim za malo ljubavi i puno strpljenja, kada vas ne prepoznaju oni koji misle da vjeronauku nije mjesto u školi i molim vas za još više ljubavi kada je u pitanju rad u župi i svijest o tome da se vjeronauk ne može naučiti samo u školi. Molim vas nadalje za najviše ljubavi kada je u pitanju obitelj u kojoj odrastaju vaša djeca, jer ono što je u kolijevci života darovanom životu najpotrebnije zove se ljubav. U satima vaše nemoći sjetite se Joba koji nije napustio Boga, pa ga ne napuštajte ni vi. Dok je gorušičinog zrna vjere, vjerujte bit će i ploda. Neka vas prati Božji blagoslov u vašem radu i širenju radosne vijesti! Ne zaboravite živjeti radost ljubavi! Hvaljen Isus i Marija!

Danijela De Micheli Vitturi

PAPA IVAN XXIII.

*Njegovih deset temeljnih načela za svaki dan.
Svaki dan, za sve nas.*

Njegove litanije odlučnosti

1. **načelo:** *Samo za danas* ću se truditi doživjeti dan, ne želeći odjedanput riješiti problem svojega života.
2. **načelo:** *Samo za danas* ću posvetiti najveću moguću pažnju pri svom nastupu.
Nikoga neću kritizirati, štoviše, neću težiti da druge ispravljam ili pak poboljšavam.
Jedino sebe.
3. **načelo:** *Samo za danas* ću biti sretan zbog svijesti kako sam stvoren za sreću.
Ne samo za onaj, nego i za ovaj svijet.
4. **načelo:** *Samo za danas* ću se prilagoditi okolnostima, ne zahtijevajući da se okolnosti prilagode meni i mojim željama.
5. **načelo:** *Samo za danas* ću deset minuta svojega vremena posvetiti dobroj knjizi.
Kao što je hrana nužna za život tijela, tako je lektira nužna za život duše.
6. **načelo:** *Samo za danas* ću učiniti dobro djelo.
I neću to nikome pripovjediti.
7. **načelo:** *Samo za danas* ću učiniti nešto, što nemam volje učiniti.
Ako se budem osjećao povrijeđenim, potrudit ću se da to nitko ne primjeti.
8. **načelo:** *Samo za danas* ću izraditi određen raspored. Možda se neću u potpunosti držati toga rasporeda, ali ću ga sastaviti.
I čuvat ću se dvaju zala: od velike žurbe i neodlučnosti.
9. **načelo:** *Samo za danas* ću čvrsto vjerovati – sve ako bi okolnosti pokazivale suprotno – kako se dobrostiva providnost

Božja za mene brine, kao da ne postoji nitko drugi na svijetu.

10. načelo: Samo za danas se neću bojati.

Naročito se neću bojati radovati svemu što je lijepo i neću se bojati vjerovati u Dobrotu.

(S njemačkog preveo fra Ante Ivan Rozić)

INTERVIEW

INTERVIEW S O. FRA ALBERTOM MARIĆEM

Počeci: Na samom početku zahvaljujemo Vam što ste se odazvali našoj molbi za razgovor. Možete li nam ukratko reći nešto o sebi i o svom svećeničkom i redovničkom pozivu?

Rodio sam se u brojnoj kršćanskoj obitelji. Bilo je to u predratno vrijeme II. svjetskog rata. Živjelo se tjeskobno u ratnoj psihozi i siromaštvu.

Zbog rata sam kasnio u školu dvije godine. Moja majka bila je pismena. Ona mi je bila prva učiteljica i vjeroučiteljica. Naučila me je svu "*dotrinu*" pa sam 1945. godine primio sakramente ispovijedi, pričesti i sv. krizmu.

Osnovnu školu sam pohađao od 1945. do 1949. godine. Pri kraju osnovne škole, u 13. godini života, javila se prva želja da budem svećenik i fratar. Do tada o tome nisam mislio niti mi je tko spominjao. Mislim da je to bio izravni Božji poziv. Ja sam se odazvao i postao i ostao svećenik-franjevac.

Počeci: Dugo ste vremena pastoralno djelovali. Možete li nam opisati svoj pastoralni put koji ste prošli do umirovljenja u samostanu u Makarskoj?

Moj svećenički pastoralni maraton bio je dug 42 godine. Za svećenika sam zaređen 1964. godine. Prvu službu župskog kapelana dobio sam u Drnišu. Župnik je bio fra Ivon Samardžija. On je imao drugo ime i prezime: "Hrvat-katolik". Živio je, gorio i izgorio za Boga i svoj hrvatski narod. Pod njegovim budnim okom, u teoriji i praksi, pun zanosa i ponosa spremio sam se na samostalni pastoralni put u život.

Poslije Drniša primio sam župu Danilo. Ispočetka sam se osjećao kao osamljen vrabac na krovu. Župa je bila prostrana. Vjerski i nacionalni osjećaji bili su prigušeni jer je tada "narodna vlast" bila u službi "naroda"! Ja sam po naravi bio otvoren i iskren pa sam amortizirao sve političke naboje i nisam imao nikakvih problema. Uspostavio sam kontakt s omladinom, igrao nogomet i tako sam popunjavao praznine samoće, vremena i prostora. Tu sam bio siromašan, ali ponosan. Mislim da sam vrlo dobro položio prvi samostalni pastoralni ispit i dostojno napustio Danilo.

Pružila mi se posebna prilika da odem iz Danila pa sam po svojoj volji premješten u Podbablje za kapelana fra Ivanu Marunici. Tu sam ostao jednu godinu i jedan dan.

Zatim sam primio župu Primorski Dolac. Župa je bila prostrana, bez asfalta, struje i vode. Spremala se materijalna obnova. Imao sam zadovoljstvo što je župa, uglavnom, disala hrvatski i kršćanski.

Iz Primorskog Doca premješten sam u župu Nevest. Tu sam ostao devet godina. Sve je brzo prošlo u miru, tišini i zadovoljstvu.

Provincijska uprava imenovala me je za gvardijana u samostanu Karin. U samostanu su živjeli stariji fratri i dvije starije časne sestre. Nedjeljom i blagdanima u samostan su dolazili okolni župnici. Preko ljeta odmarali su se sjemeništarc, bogoslovi i svećenici.

Samostan je obnovljen 1990. godine. Već sljedeće godine sve je mirisalo na "balvan revoluciju", a 26. kolovoza 1991. godine pobunjeni Srbi bambardirali su nas prije podne za vrijeme svete mise. Istog dana poslije podne ušli su u samostan i istjerali nas. Samostan smo napustili u tuzi i gorčini.

Poslije Karina imenovan sam župnikom župe Konjevrate. Drugi dan nakon dolaska, 19. rujna 1991. godine, naišli su iznenada srbočetnički tenkovi iz pravca Drniša prema Šibeniku. Iz neposredne blizine iz tenkova su demolirali crkvu sv. Ivana. Počeo je strašni rat i tako sam živio četiri godine pod općom opasnošću. Crkvu nisam uspio popraviti pa sam se duže zadržao. Godine 2003. crkva je obnovljena. Služio sam župu 15 godina. Dojmove sam upisao u kroniku župe, a najviše ponio u srcu.

Počeci: Danas ste umirovljeni u samostanu u Makarskoj. Živite uvelike drukčijim životom nego što ste to živjeli dobar dio svog života. Zanima nas kakvog ste zdravlja i čime ste trenutno zaokupljeni?

Sada sam umirovljen i osobno sam izabrao samostan u Makarskoj. Ispočetka mi je bilo malo neobično, jer sam na župama kao samac proveo 35 godina. Moja duša i moje tijelo imali su svoj ritam rada, molitve, slobode, patnje, udisaja i izdisaja.

Za moje godine, relativno sam dobrog zdravlja. Rasteretio sam se moralnih odgovornosti i materijalnih problema.

U životu mi nije nikada bilo dosadno pa nije ni sada. Za svoju dušu molim, radim, čitam i razmišljam. Trenutačno završavam rezbarenje oltara i ambona za crkvu sv. Nikole na slapovima Krke.

Orao sam sedam i sijao sedam njiva (župa). Sada pregledam ambare za žetvu života.

Počeci: Mlad čovjek pun je zanosa i snage, ali stariji čovjek puno više izvlači iz iskustva. Što Vam se čini je li lakše obavljati pastoralnu službu kao mlad svećenik ili kao stariji, iskusni pastoralac?

Mladi svećenici i mladi pastoralci, puni mladenačke dinamike, lakše se snalaze, osobito u današnje vrijeme brzih univerzalnih promjena. U zanosu misle promijeniti svijet.

Stariji svećenici i pastoralci rade sporije i opreznije. Ruke, noge i koraci se uspore, a glava se polako saginje. Vrijeme je kratko, bolje ga koriste, da se ostavi zadnji trag. Riječi su odmjerene jer su se uvjerali da nije lako mijenjati svijet i da se nekada izvlače "prazne mreže".

Vama budućim mladim svećenicima preporučam da budete zahvalni starim generacijama koje su stoljećima molitvom, radom, znojem i krvlju čuvali i ostavili bogatu baštinu vjere, kulture i čudesnih znanja. Omladino! Imate čvrste temelje i nastavite nadogradnju. Crkva je uvijek i stara i nova.

Naše staro pastoralno iskustvo i vaš mladenački dinamizam mogu se divno uskladiti.

Počeci: Poprilično dugo ste djelovali na pastoralnom planu i mnogo toga se tijekom tih godina izmijenilo. Ako tome pridodamo sve manji broj svećeničkih i redovničkih zvanja, dolazimo do pitanja ima li klasični pastoral budućnosti?

Naša je zemlja poprište ljudske i zemaljske povijesti. Crkva katolička prolazila je kroz faze teizma, ateizma, materijalizma, hedonizma i raznih inih *izama*. U naše vrijeme nastupila je nova faza globalizma. Još se ne zna što se sve pod tim vidom krije. Neki vide "Velikog brata" koji obećava život bez Božjeg i ljudskog tutorstva, slobodu, blagostanje i uživanje kao smisao života.

Možda će dio nominiranih vjernika nasjesti tako laskavu načinu života. Ali, zato će se povećati broj svjesnih vjernika koji će svoju vjeru učvrstiti osobnim izborom i opredjeljenjem za Boga i katolički moral. U krizi svećeničkih i redovničkih zvanja treba birati karizmatične vjernike koji će dostojno zamijeniti svećenike i redovnike novim oblicima pastoralu.

Svijet se mijenja. Ne može dugo živjeti u praznini, bezvolji i piti mutnu vodu. Crkva čuva čiste Božanske izvore vjere i morala. Sveci, heroji,

profesionalci i amateri provodit će vodovodnu mrežu “Žive Vode” u velikoj ljudskoj obitelji.

Počeci: Svima koji Vas poznaju poznata je i Vaša umjetnička nadarenost. Koliko Vam je umjetnost pomogla na pastoralnom planu?

Ja sam amater s nešto umjetničkog dara i puno dobre volje. Zbog velikih pastoralnih i materijalnih poslova po župama nisam se mogao usavršiti ni nešto značajnije stvoriti. Lijepo sam pisao i crtao. Na vjeronauku mi je puno pomoglo djeci slikovito prikazivati nevidljiva i duboka otajstva vjere. U drugim pastoralnim poslovima nije mi koristilo.

Počeci: Sve nas čeka pastoralni rad, na ovaj ili onaj način. Neki će zasigurno proći i stazama koje ste i Vi gazili. Što možemo na tim stazama očekivati i što bi nam po Vašem mišljenju moglo pomoći?

Evo nekoliko mojih savjeta.

Budite svjesni da ste od Boga pozvani i od Crkve odabrani. Radit ćete sveti posao u duhovnoj agenciji Crkve. Ako budete živjeli u zajednici, držite se kućnog reda i svoga “tora”. Ako budete živjeli sami, napravite neki dnevni raspored jer vremena je malo, a posla puno.

Molite, jer dušu treba hraniti.

Čitajte, čitajte, čitajte...

U susretu s ljudima budite vedri, otvoreni i iskreni. Vi ste svjetionici. Na oku ste ljudi 24 sata. Ne možete se sakriti. Ljudi će vas mjeriti od glave do pete. Svijet kakav bio da bio želi svećenika kao svjetlo u tami.

Svim ljudima pokazujte dužno poštovanje.

Oprezno birajte prijatelje jer malo je iskrenih prijatelja. Ostanite tajanstveni! Što dalje, to bliže.

Spremajte homilije. Prije javnog nastupa pročitajte homiliju sami sebi, jer ljudi dubinski snimaju koliko ste uvjerljivi i iskreni.

Budite uredni i ne glumite glumca i mudraca. Svijet je pun ljepotana i atleta i želi samo skromnog svećenika.

Gdje bili da bili, urežite svoje ime i ostavite trag.

Počeci: I na samome kraju, možete li nam ispričati neku anegdotu iz svog bogatog pastoralnog iskustva?

Bilo je puno lijepih anegdota i poneka ružna.

Na kraju tri godine župničkog života u Danilu našao sam se u uredu biskupa Josipa Arnerića. Raskomotili smo se i zapalili cigaretu. Razgovor je počeo pitanjem: Što si tako raspoložen? – Oče biskupe, progledao sam. – Pa sad si progledao?! – Oče biskupe, tek sada. – A koliko ti je godina? – Oče biskupe, 33 godine. – Pa sad si progledao? – Oče biskupe, tek sada. Ja sam mislio da ću u životu imati posla samo s anđelima, a sada vidim da imam posla i sa zlim i bezbožnim ljudima. Nasmijao se i zastao – dobar si ti, ima ih koji nisu progledali ni od 50 godina.

Omladino, želim vam da progledate prije nego sam ja progledao. Hvala vam na povjerenju! Odgovorio sam kako sam mislio i osjećao. Ako sam bio nedorečen, pročitajte nešto između redaka.

Svima pozdrav: Mir i dobro!

Uredništvo časopisa "Počeci"

UMJETNIČKI KUTAK

ISKRE

Iskrice smo što ih vatra Ljubavi stvori,
Bljesnemo na tren i već nas nema
Uzaludni nam mnogi govori,
Kraj se svakom bliži sprema.

Zasjajimo bar u trenu
Što to više umijemo i znamo,
Jer dok po zraku letimo
Kao prah na zemlju padamo.

Vraćamo se tamo gdje smo bili
Vraćamo se pepelu i prahu
I zahvalni budimo
Božanskom Njegovu dahu
Što nas stvori
Da svijetlimo
I kada naša iskra
Dogori.

Dražen Stojanović

JA I PRIJATELJ

Poznavah Ga od malih nogu.
Bio mi je dobar prijatelj.
Često smo zajedno šetali,
pričali, smijali se...
Kad mi je bilo najteže
On je bi tu.
Samo On je znao sve o meni.
To me je nekako mučilo jer
On mene tako dobro pozna,
a ja Njega slabo i površno.
Jednoga dana me, jasnije nego ikada prije,
pozove i objasni što mi je činiti.
Krenuh odmah, ali...
kako Ga nisam dobro poznavao,
stadoh.
Objasnio sam Mu situaciju.
Nasmijao se i tajanstveno kimnuo glavom.
Dao mi je vremena da ga upoznam
i da produbimo prijateljstvo.
I nakon nekog vremena - krenuh.
Put je zahtjevan, strm, težak,
ali ipak – sladak.
Na žalost, nakon nekoliko koraka
pogriješih.
Ne toliko u putu
koliko u onom što sam koristio u putovanju,
misleći da će mi tako put biti lakši.
I jest. U početku.
A onda... Noć.
Tamna noć.
Zvijezda nakratko zasja i ... potamni.
Sunce malo iziđe i ... nestade.
A ja - ni koraka naprijed.
Gledam one s kojima krenuh kako lako koračaju,
one što nakon mene krenuše kako me prestigoše.
A ja ?!
Izgubljen u crnoj noći.
Sjetih se prijatelj i željah Ga potražiti, no ne vidim puta

do Njega.
Zovem Ga!
Nema odgovora.
Mislim Ga.
Misli mi prekratke da Ga dosegnu.
Ne odustajem.
Čekam zvijezdu,
da ponovo zasja.
Sunce,
da ponovo iziđe.
Prijatelja,
da uzme me za ruku i na svijetlo povede.
I danas se pitam:
Zašto sam te ostavio?
Zašto se gušim sitnicama, a Ti mi daješ velike stvari?!
Ti se zoveš mironosac, a od koga ja mir tražim?!
Tebi je ime Ljubav,
a ja kupim mrvice ispod stola.
Dođi!
Ne u lahoru već u silnoj grmljavini.
Dođi!
Otvori zasune.
Polomi okove.
Zasjaj u punini i
oslobodi.

Fra Tino Labrović

TIŠINA

Maglom su posute ulice,
Zavjesom koja skriva tih jesenji trag.
Na staklastom asfaltu jak bljesak neona
tjera nježni noći sklad.

Stabla što slučajno zatekla se tu,
Prolazniku pokazuju svoj izgled nag.

Tišina me ispunja noćas i tonova neobičan zvuk,
Na klizavu krovu star pijetao stoji
i čeka svoj jutarnji huk.

Iz daljine, tek jedva čujno; kroz studen mirisni zrak
Dopire lavež kućnog čuvara, što budno ko vojnik
Bdi je sad.

Osluškujem noćas tišinu i šapat joj pospan i tih
Skupa s njom tonem i ja u još jednu kninsku noć
Što na usne mi stavi stih.

/ Knin – studeni, 1997. /

RIČ HRVATSKA

Znaš li šta je rič Hrvatska?
To je sudba u grudima šta peče!

Znaš li šta je rič Hrvatska?
To je vruća krvca šta u žilama sinova teče!

Nitko nam je otet neće,
Pred nikim Hrvat nice ne stoji!

On je čovik od soli, kamena i mora
I samo se Velikog Boga boji!

MOJE SRCE SUSRET SLUTI

U tami gustoj od mrkline noći,
Iz luke pristanka zaplovit' se neda.
Jedra bijela oluje se boje,
Nijema, tiha, plašna, ona svita stoje.

Tek jarboli viti hrabrosti imadu,
Iskati snagu iz visina skritih.
Ko ruke koje u tišini mole,
Il srca koja sve do bola vole!

fra Ivan Režić

SANJAM

Sanjam da sam svetac,
a poniznosti nemam
već sama drskost
izvire iz mojih usta.

Pao bih na koljena
i satima bih molio,
al nikada vremena nemam
Bože za tebe, ta daleko si.

Dani mi tako prolaze brzi
i Tebe još upoznao nisam,
a znam da trenutak treba
da nestanem odavde.

Trgnuti bi se trebao
i kao razmentni sin
morao bih ustati i poći
natrag u očinski dom.

NAUM

Božji naum je čudan
kad malene podiže
za stupove naroda.

Moćnici pred njima
zastaju s poštovanjem
kao oni što moći nemaju.

A njihova poniznost
nadasve je prepoznatljiva
da njoj svi redom hrle.
Za sve vremena imaju,
a svoje zdravlje zaboravljaju
dajući sebe za drugoga.

Drugi im je uvijek Krist
i Cirenci njegovi žele biti
da mogu u raj sretno poći.

ŽIVOTNI PUT

Odsjaj Križnog puta
obasjava život svaki
i njime svatko mora hoditi
ako Krista želi vidjeti.

Pad na tom putu
za ljude je neizbježan
Ali se mora uvijek ustati
da bi došao do osobne Kalvarije.

Čovjek podršku treba
na tom putu padova
da se izgubio ne bi
u masi koja ga tjera.

Ruka Krista pobjednika
neka bude ko svijeća u noći
što će put obasjavati
do našeg zadnjeg dana.

I kad jednom usnemo
vidjeti ćemo život svoj
ko jedan krivudavi put
što je prema Kristu vodio.

Fra Ljudevit Cikojević

fra Ivan Režić-tekst

ZNAM DA ME VOLIŠ

fra Josip Sušić-glazba

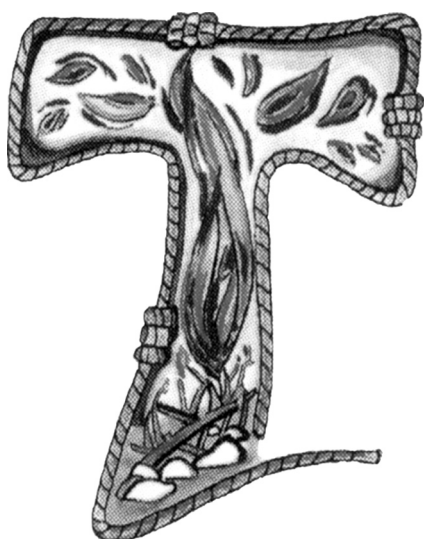
1. Znam da me vo-liš u - na - toč sve-mu, u-spr-kos mo-joj bun-to-vno-sti
 2. Znam o-ko tvo-je na-da-mnom bdi___ i on - da kad mi___ iz-blije-de

te-škoj. I ne-vje-ri mo-joj ko - ja mi prije-či da u sr-cu svo-me ču-jem ti
 sni. I znam da tu si kad sve se ru - ši, jer ti si sna-ga klo-nu-loj

rije či. O JAČIMOJ DUH, PO DIGNI ČE LO, RA ŽA RI SR CE DABUDE
 du ši.

VRE- LO! O-JA-ČI MOJ SR- CE DABU-DE VRE- LO!
 2.

VELIKANI DUHA

FRA JULIJAN RAMLJAK

Vrijeme neumorno prolazi, a sjećanje na osobe koje su ostavile dubok dojam na nas nikada ne blijedi. Živjeti i djelovati u vrijeme „izama“, kao što je fašizam, komunizam, nacizam..., nije bila neka idila iz bajke, već surova borba za goli život. Krv nevinih ljudi do naših dana vapije, jer kosti se voljenih rastrše po cijeloj zemlji bez ikakvoga spomena. Smrt je bila prečest gost. Uzimala je često ono što nije smjela uzeti, a kako bijaše samo gost uzimala je samo darovano. Nije ona kriva za ništa. Ponekad se i ona sama gadila na sveopće stanje. Ponekad ni sama nije mogla uzeti sve što su joj darovali.

Živjeti u takvom okruženju i preživjeti nije jednostavno, a ako ste bili intelektualno potkovani i duhovni vođa naroda preživjeti je bilo pravo umijeće. Mnogi su se u tom vrtlogu izgubili, a rijetki su oni koji su prošli bez posljedica. Živjeti svoje poslanje i znati beskompromisno što si i tko si, dajući cijelog sebe za svoj narod bez obzira na posljedice, možemo nazivati ludošću, a zapravo se radi o nesvakidašnjoj hrabrosti. Takav je bio i naš fra Julijan.

Fra Julijan Ramljak rodio se 5. studenog 1918. u Siveriću od roditelja Luke i Mare r. Odak. U Siveriću završava pet razreda osnovne škole i jednu godinu građanske u Drnišu nakon čega odlazi u franjevačko sjemenište u Sinj gdje završava gimnaziju. U novicijat stupa 28. srpnja 1937. na Visovcu. Svečane zavjete položio je 24. rujna 1941. u Makarskoj. Za svećenika je zaređen 15. kolovoza 1943. u Makarskoj. Do 1947. obavlja službu župnog vikara u Dubravicama, Rupama, Kljacima i Gracu Drniškom. Te 1947. godine uhvaćen je u Gracu i optužen na zatvor u trajanju od 18. godina. Vrijeme od 1947. do 1962. provodi tamnujući u KPD-u Stara Gradiška. Nakon izlaska iz zatvora i kratke rehabilitacije preuzima župu sv. Ilije na Studencima. Župu napušta 1976. kada je imenovan župnikom Stankovaca. Iste godine je imenovan i definatorom Provincije, te dužnost obavlja do 1979. godine. Posljednja aktivna služba mu je bila Promina iz koje mora u izgnanstvo zbog ratnog stanja. Od 1994. je umirovini i svoje staračke dane provodi na Visovcu, Drnišu i Omišu. Umire 16. prosinca 2005. u splitskoj bolnici Firule.

Vrijeme fra Julijana nije mazilo. Biti čovjek nikad kroz povijest našeg naroda nije bilo teže. Laži, prijevare, izdajstva, ubojstva i mnoge

druge gadosti rastle su poput gljiva poslije kiše. Montirana suđenja bila su svakodnevnica. Osudit se treba svatko tko ne pristaje uz “izam“. Noć je “pojela“ mnoge nedužne. Fra Julijana nije zadesila ta zla kob iako mu je bila pripravljena. Dobrota u takvom okruženju nije zamrla. Obični čovjek lakše može uvidjeti nečiju pravednost nego oni drugi. Strah od krvave odmazde prečesto nije davala da dobrota iznjedri na vidjelo. U svemu tom ipak su neki smogli snage i snalažljivosti da ga spase od krvavog pira, pritom ostajući pomagači u skrovitosti.

Tih godina za mnoge vrijeme je stalo. Odbornici su stavljali na listu sve neprijatelje koji moraju “nestati“ u noći, a ako ne uspiju “nestati“ moraju se izvesti pred sud. U takvim procesima vrijedi ona poznata: *kadija te tuži – kadija te sudi*. Kako nisu uspjeli pokušaji da se fra Julijana likvidira, a bijaše duhovnim vođom golemog prostora, trebalo ga je osuditi. Kako uhvatiti čovjeka kojega voli cijeli puk? – pitaše se neprijatelji. I moćnog neprijatelja bijaše strah običnog čovjeka. Plan je pao. U jesenskim danima kad je noć dovoljno mračna da sakrije tu nepravdu. Taj lukavi plan i ostvariše. Križ života posta još teže nositi. Mučenje, iznude, ponude da bi iznevjerio svoj narod, poziv i poslanje postaše stvarnost. Ostati vjeran svemu što obeća pred crkvenom zajednicom na dan ređenja mogao je samo onaj tko zna tko je, što je i polažući svoj put u Božji naum. S takvim pouzdanjem očituje se veličina i zrelost čovjeka na kojem počiva takav junački duh. Progonitelji nisu mogli sebi priuštiti poraz. Htjeli su zatrti svaku crtu ljudskog u onom kojem sude. Htjedoše to učiniti i fra Julijanu pa mu prirediše javno suđenje s lažnim i slabashnim svjedocima. Zar nas to ne podsjeća na Isusovo suđenje? Otpadnika tad bijaše kao i u Izraelu, ali hrvatski puk nije mogao vikati kao izraelski: raspni ga! raspni ga! – već pravednika prepoznaše i htjedoše osloboditi složnim povikom: Dolje banditski sud! Mi smo narod! Na slobodu! Fra Julijan je pravedan! Kadije ipak ne slušaše narod kao Pilat, već mu dadoše robiju od 8 godina.

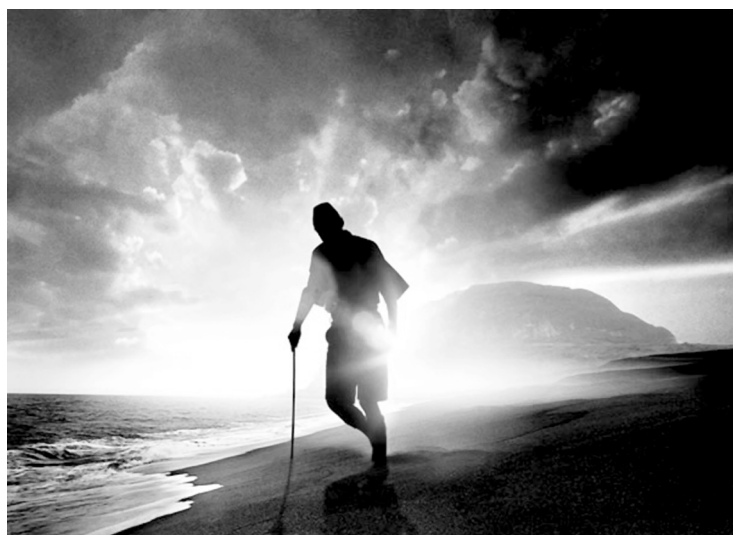
Naova Gradiška bit će ti novi dom, tako glasiše presuda, a fra Julijan nije ni istražio sve draži novoga doma kad mu protivnici prirediše novu optužbu, novu presudu. Taktika nakon prvog poraza se mijenja. Suđenje je zatvoreno za javnost, da bi ga mogli lišiti glave. Providnost Božja to ipak nije dopustila, ali se kazna povećala za 10. tegobnih godina.

U takvim trenucima znaš zbog čega si dospio na mjesto na koje nikada nisi smio dospjeti. Sustav je morao “popraviti“ one koji nisu u njegovu krugu. Sve te nepravde nagnale su mnoge na pitanje: kako dalje? Tlačenja, izrugivanja u mahove su prelazili u stil krvoločnih životinja, a ne ljudskih bića. Za podnijeti sav taj teret trebala je vjera i njena hrana

molitva i euharistija. Uzdaujući se u Boga i hraneći se Tijelom svaki je križ zamjetno lakši, ta znalo se zbog čega se nosi. Istina i vjera onom čovjeku koji zna zbog čega je na “popravku“, daju uporište i snagu da sve podnese. Ime takvih, kao što je bilo fra Julijan, koji se nikada ne daše zatrti. To su junaci svoga vremena. Zbog ljubavi prema svom puku bili su kadri žrtvovati sebe samo da bi pokazali pravu stazu ljubavi koja ide prema Kristu. Krist svima bijaše vodilja da putuju tom stazom, premda ponekad vođeni ljudskim strahom i strepnjom, sve do kraja života. Vjerujem da su fra Julijan, i njemu slični, nagrađeni vječnim životom i da progovaraju svima kako treba slijediti Krista.

Fra Ljudevit Cikojević

AKTUALNOSTI

ZDRAVSTVENI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Uvodne misli

Vrijeme u kojem živimo obilježeno je brzim protokom informacija. Ništa ne ostaje sakrto. Razvoj umijeća, znanosti i tehnologija naoko je poboljšao ovaj svijet. Sve je to razvio čovjek koji se i sam razvija. Životni vijek se u posljednjih sto godina gotovo udvostručio, bili smo u svemiru, na sportskom planu ostvareni su rezultati koji su do jučer bili nezamislivi, povezani smo bolje nego ikad prije. I još uvijek nismo na vrhuncu jer svakodnevno težimo sve više i više.

Razvoj je trajao stoljećima. Danas je možda malo ubrzan, ali ipak temelje baštini iz vremena kojih se nitko od nas ne sjeća. Mnogi sustavi, ideologije, ljudi i grupacije utjecali su na taj razvoj i u tom razvoju dali svoj prilog, no neprestana težnja za sve boljim nadilazila ih je i ostavljala po strani. Tako su sa scene nestajali jedni i na scenu stupali drugi. I taj se proces nastavlja i danas. Iščezla su carstva i države, došli su neki drugi. Prošli su stari ratovi, došli su novi. Nestali su stari problemi, nastali su neki novi. U svim tim previranjima i promjenama na području *starog kontinenta* ostala je jedna jedina konstanta – Katolička crkva.

Ustanovljena od Isusa Krista da nastavi njegovo djelovanje na zemlji, Crkva je na području Europe stekla velik utjecaj i uvelike pridonijela razvoju boljeg svijeta. Bilo je tmurnih vremena i pogrešaka, ali i Crkva se razvijala i nadišla ta vremena. I unatoč tome što i danas postoje stvari u Crkvi koje valja nadići, nikako joj se ne može osporiti zalaganje za bolji i pravedniji svijet. Kako bi inače i opstala kroz sve ovo vrijeme?

Razvoj kojeg smo danas postigli predstavlja moćno oružje u rukama onih koji njime upravljaju. Ne mislim prvenstveno na vojno naoružanje, koje u nekoliko trenutaka može izbrisati ovaj svijet. Protok informacija možda je najmoćnije oružje. Kontrola medija kontrola je društvenih događanja. Upravljanje medijima upravljanje je svijetom. A Crkva kao jedina preživjela konstanta u tom razvoju sve više smeta. Često je ona jedini protivnik onog što se kroz medije nudi, a njen utjecaj još uvijek nije zanemariv. Stoga nerijetko *kontrolori* svijeta u Crkvi vide jakog neprijatelja, a ne partnera u izgradnji boljeg svijeta. Predstavljaju je kao još jednu u nizu stvarnosti koje treba nadići.

Program udruge GROZD

Stvari koje sam naveo uski su prikaz nekog općeg stanja na globalnom planu. Ono na što bih se u nastavku osvrnuo zapravo je stanje u našem užem životnom kontekstu, stanje u Republici Hrvatskoj. U tom stanju izdvojio bih moment oko uvođenja zdravstvenog odgoja u škole, koji je kroz medije digao popriličnu prašinu.

Kroz raspravu o uvođenju zdravstvenog odgoja u škole iskristalizirala su se dva programa, program Forum za slobodu odgoja i program udruge GROZD (Glas roditelja za djecu). Svi su složni oko toga da je program takve vrste u školi neophodan, ali izbor programa od nadležnih tijela se dugo i predugo otegao. Najveći problemi nastali su na području seksualnosti, tako da se više govori o uvođenju seksualnog, a ne zdravstvenog odgoja u škole. Oba programa imaju svoje prednosti i nedostatke, oba imaju plemenite ciljeve. Zašto se onda međusobno isključuju? Zato jer nisu temeljeni na istim vrijednostima.

Medijski su zastupljena oba programa, no sigurno je prozivaniji program udruge GROZD koji se dobrim dijelom zasniva na tradicionalnim vrijednostima koje nudi Crkva. Kao takvog Crkva ga podupire i podržava, ali mu to pribavlja nesimpatije medija. Njihove prijedloge mediji percipiraju kao zastarjele i neznanstvene, premda u prijedlogu programa stoji: „*Stoga spolni odgoj treba imati uporište u znanstvenim spoznajama, ali se također oslanjati na neke opće principe.*“⁵⁷ Problem je u tim općim principima.

Svako prizivanje na vrijednosne sustave im se zabranjuje, jer u provedbi takvog programa treba biti neutralan spram vrijednosnih sustava. Program udruge GROZD problemu pristupa holistički te odgovara: „*Spolni odgoj treba pomoći mladim ljudima da odgovorno i svrhovito upravljaju sobom i vlastitim životom te da izrastu u savjesnu i afektivno zrelu osobu, što uključuje odgoj za odgovorno ponašanje, ispravnu uporabu slobode, kreposti kao što su strpljivost, sposobnost odricanja, samosvladavanja, odgovornu ljubav. To pretpostavlja otvorenost spram vrijednosti, prepoznavanje, doživljavanje i usvajanje određenih općeljudskih, temeljnih čudorednih vrijednosti i stavova. Stoga odgoj spolnosti ne može biti 'vrijednosno neutralan'. Vrijednosni kriteriji su važni, jer utemeljuju ciljeve prema kojima ljudsko biće usmjerava svoje težnje i djelovanje.*“⁵⁸

57 EKPERIMENTALNI PROGRAM ZDRAVSTVENOG ODGOJA I OBARZOVA-NJA, nositelj: Udruga GROZD – Glas roditelja za djecu, Uvodna polazišta programa, str. 12

58 Isto, str. 12

Spolnost, kako je shvaća ovaj program, bitna je dimenzija čovjeka. O njoj se stoga ne može i ne smije govoriti samo informativno, a njeno kontroliranje učiti kao upravljanje nekim strojem. Čovjek je ipak pozvan na nešto više. „*Ratio amoris sačinjava bitnu dimenziju onoga specifično ljudskog u čovjeku kao osobi, jer upravo ljubav bitno, štoviše, nepremostivo razlikuje čovjeka od svi ostalih živih bića.*“⁵⁹ Spolnost, kako je shvaća današnji svijet, ima malo zajedničkog sa spolnošću o kojoj govori GROZD. U očima današnjeg svijeta odgovorno življenje spolnosti je nezamislivo. Rezultat takvog gledanja su devijacije i razne perverzije koje se modernom svijetu serviraju kao normalna pojava. Najbolji primjer takvog poimanja spolnosti jest problem homoseksualizma.⁶⁰ Slobodni izbor i opredjeljenje su postali temeljna mjerila ponašanja.

Mladi ljudi za koje je i stvoren ovaj program dio su ovoga svijeta i podložni su utjecajima koji im se serviraju. Protočnost informacija stavlja ih u određeni kaos u kojem dominantan postaje trend. Utjecaj obitelji, škole i vjere je bitno smanjen pa dolazi do toga da se novonastali trendovi žive bez velikog razmišljanja o tome kako će se to odraziti na zdravlje i kompletan životni stil. Problemi koji muče mlade osobe su mnogi, ali najčešće nemaju mogućnosti upoznati se s mogućim rješenjima. Stoga se i upuštaju u rizična ponašanja na raznoraznim područjima, a rezultat je najčešće besmisao i beznade. Stoga program udruge GROZD naglasak stavlja na odgoj jer polazi od zdravlja kao vrijednosti i kao temeljnog odgojnog cilja. Zdravlju se pridaje puno veća važnost od puke odsutnosti bolesti i nemoći. Glavna snaga programa sadržana je u voljnom aspektu, to jest zalaganju za zdravo življenje koje podrazumijeva sve prevencije.⁶¹

Zaključna misao

Svako vrijeme nosi svoje datosti i izazove. Problem uvođenja zdravstvenog odgoja u škole u Republici Hrvatskoj samo je još jedan u nizu tih izazova. Zanimljivo je kako se događa u zemlji u kojoj je gotovo 90 posto deklariranih katolika. Neizostavno je stoga pitanje: „U čemu je

⁵⁹ Isto, str. 10

⁶⁰ „*Ratio amoris* ljudske spolnosti otkriva, jednostavno i nepristrano, da je ljudska spolnost prije svake aktivnosti najprije dar, tj. jedno vrhunsko dobro koje svoju istinsku svrhu i autentično ispunjenje može dobiti samo u ljubavnom darivanju između dviju osoba različitoga spola.“, kaže se u programu udruge GROZD, str. 10

⁶¹ Usp. EKPERIMENTALNI PROGRAM ZDRAVSTVENOG ODGOJA I OBRAZOVANJA, nositelj: Udruga GROZD – Glas roditelja za djecu, Uvodna polazišta programa, str. 6 - 7

zapravo problem?“ Pitanje je lako postavljivo, ali dati odgovor je malo teže. Možda smo svi zajedno pod prevelikim utjecajem onoga što nam se servira kao normalno. Možda smo zaspali i preteško se budimo. Evidentno je da problem postoji, a sam od sebe se neće riješiti. Na nama je da se potrudimo dokazati da smo tu kako bismo nastojali oko boljeg svijeta, usprkos različitim strujanjima.

Fra Damir Ćiro Ćikara

EKONOMIJA ZAJEDNIŠTVA

Uvod

Ekonomija zajedništva kao specifična ekonomska kultura, relativno je nepoznata. Ja sam prvi put za nju čuo na izbornom predmetu Moralni vid globalizacije kod prof. Luke Tomaševića. Profesor nas je želio malo dublje upoznati s ovom tematikom pa nam je jedan blok-sat pozvao mr. Matea Bušića iz Splita koji je i svoj magistarski rad napisao na tu temu. Uz njega su predavači bili i Andrija Jurić i Jela Kutleša koji su angažirani u ekonomiji zajedništva u svojoj struci.

Na jednostavan i kratak način ću pokušati približiti ovu temu. U prvom redu ću pokušati objasniti što je to ekonomija zajedništva, zatim koje su njene karakteristike i na kraju važnost kulture davanja i solidarnosti.

Pojam

Ekonomija i zajedništvo su u suprotnosti i na prvi pogled izgledaju nespojive. Savršen način odnosa bi bio, ne bivanje za sebe nego za druge. Tako je ekonomija zajedništva prijelaz s egocentričnog na neegocentričan pogled na svijet.

Idejni začetnik ekonomije zajedništva je Chiara Lubich, kod koje ćemo i potražiti što znači taj pojam “ekonomija zajedništva”. Ona je začetnik ove nove kulture.

U govoru Vijeću Europe u Strasbuorgu, 31. svibnja 1999. između ostalog je rekla: „Ekonomija zajedništva je stil života animiran duhovnošću jedinstva, izraz jedne nove kulture. Proširen je u 182 nacije među osobama svih dobi, rasa, jezika, kultura, vjera, najvećim dijelom katolika. Prihvaćaju je i velike religije svijeta, ljudi dobre volje, koji rade za dobro čovjeka. Ovaj stil života omogućuje i novi način življenja svih vidova društvenog života, ne samo ekonomskog.

Vizija svijeta ovog pokreta je vizija univerzalnog bratstva, gdje se ljudi međusobno ophode kao braća, dajući svoj doprinos za ujedinjeni svijet.

Ideja ekonomije zajedništva rodila se kada je Chiara Lubich posjetila Sao Paulo 1991. godine.⁶² Baš tu u Brazilu, gdje su lako primjetne velike

62 Usp. www.focolare.org/page.php?codcat2=408&lingua=IT&titolo=nel%20sociale&tip=economia, od 30. 5. 2007, str. 3/3

razlike između bogatih i siromašnih, rodila se ideja o otvaranju poduzeća s kompetentnim osobama za efikasno upravljanje poduzećem, koje će stvarati dobit. Dio od ukupne dobiti služio bi za potrebe poduzeća (1/3 za reinvestiranje), dio bi bio za ljude u potrebi (1/3 za siromašne), omogućivši im normalniji život, a treći dio bi služio za formiranje i angažiranje novih ljudi, koji su nadahnuti kulturom darivanja (1/3 za formiranje novih ljudi)⁶³ jer tu nema nikakvog profita.

Nadahnuće ovog projekta nadilazi samu zamisao o preraspodijeli bogatstva putem razdiobe dobiti i nastoji preoblikovati gospodarski život na mjestu sukoba pojedinačnih interesa kao priliku za susret, zajednički rast i područje stvaralaštva. Tu ne spada samo raspodjela dobiti, nego i cjelokupno vođenje poduzeća dobit je “vrh” kojeg treba u potpunosti ponovno osvojiti logikom zajedništva. Tu je potrebno održavanje istinskog dijaloga između svih sudionika društvene reprodukcije.

U prvih desetak godina ekonomija zajedništva je brzo napredovala, od svega nekoliko poduzeća koja su u početku prihvatila prijedlog Chiare Lubich, danas je ekonomija zajedništva stvarnost koja uključuje 750 poduzeća na svim kontinentima,⁶⁴ od kojih je u Hrvatskoj desetak. Riječ je o malim i srednjim poduzećima koja rade u različitim sektorima, dok ih je većina u uslužnim djelatnostima. Treba reći da se ekonomija zajedništva u svojoj složenosti ne može razumjeti samo instrumentima ekonomske znanosti.

Karakteristike ekonomije zajedništva

Ekonomija zajedništva predlaže odnose nadahnute na solidarnosti i pažnji i brizi za najpotrebnije. Ona se ne protivi profitu. Zalaže se za dobit koja bi bila raspoređena prema općem zajedništvu.

Poduzeća ekonomije zajedništva utemeljena su na dubokom razumijevanju između osnivača.

Onima kojima ta poduzeća pomažu, kojima je zbog ekonomskih potreba dodijeljen dio dobiti ne smatraju se “pomaganima” ili “korisnicima” poduzeća. Oni su aktivni članovi projekta.

Bitan element koji se ne smije zaboraviti je da se u ovim poduzećima, ostavlja prostora Božjoj intervenciji i u konkretnom ekonomskom

63 Usp. *Čovjek može nadići sebičnost i u ekonomiji*, Novi svijet, br. 11, Zagreb 2006, str.19.

64 Usp. www.focolare.org/page.php?codcat2=408&lingua=IT&titolo=nel%20sociale&tipoeconomia, od 30. 5. 2007, str 3/3

djelovanju. Svaki put kad se uspijeva ići protiv struje, protiv ustaljenog mentaliteta na tržištu, Bog intervenira, pomaže! To svakog na neki način trgne – ostavljanje prostora Božjoj intervenciji. Jer Božanska providnost je obećana u Evanđelju onome koji sudjeluje u kulturi davanja – dajte i dat će vam se! To postoji i na razini poduzeća, smatraju vjernici. Nije bit u čudesnim događajima, nego je riječ o promjeni srca ljudi koje susrećemo.⁶⁵

Chiara Lubich nije na umu imala nikakvu teoriju kad je predlagala ekonomiju zajedništva, ali to jako povlači pažnju ekonomista, sociologa, filozofa i drugih znanstvenika. Tu mnogi stručnjaci vide, ključ za stvaranje novih društvenih odnosa, što bi moglo pridonijeti da se nadvlada individualistički način gledanja u ekonomskoj znanosti.⁶⁶

Kultura davanja

U ekonomiji zajedništva nije, kao što smo rekli, cilj osobna korist i jedina logika racionalni egoizam. Ekonomija zajedništva je za razliku od potrošačke ekonomije, koja se temelji na kulturi posjedovanja, ekonomija darivanja. To darivanje ne trebamo smatrati herojskim i nečim mučnim jer čovjek je stvoren na sliku Božju, a On je ljubav, pa svoje ostvarenje trebamo pronalaziti upravo u ljubavi i darivanju.

Solidarnost

Ekonomska znanost ne zna za solidarnost. Tu se radi, misli većina, o utrci za stvaranjem bogatstva, a to se postiže putem tržišta, ciljajući na najveću dobit. I ako tu bude kakva raspodjela, ona dolazi tek poslije, što je zadaća države ili privatne dobrohotnosti. Ali taj sustav raspodjele nikada se još nije dokazao ispravnim i izgleda da će uvijek, zbog egoističnosti čovjeka, biti više gladnih nego sitih.

Danas je snažno nametnuto zapadnjačko poimanje uspjeha⁶⁷ u kojem je svatko sam zaslužan za poziciju u kojoj se nalazi. Stav je da svi imamo jednake šanse za uspjehom i kako eventualni uspjeh ide samo na račun

65 Usp. D. Sajter, Globalizacija i ekonomija zajedništva, www.free_os.htnet.hr/diplomski/glavna.htm, od 30. 5. 2007, str. 1/4.

66 Usp. *Ekonomija zajedništva*, Novi Svijet, br 1. Zagreb, 2002.

67 Ostvarenje *Američkog sna*: gdje pojedinac vlastitim naporom i zalaganjem ide od dna do zvijezda.

pojedince. To nije istinito, jer svi nemaju istu startnu poziciju. Postoji niz ljudi kod kojih se novac akumulira, a ostali su izvan.

Solidarnost danas traži nove izričaje. Dobra se umnažaju, ali svi ne postaju dionici tih dobara, s jedne strane, a s druge strane ta ista dobra mnoge gone na puko uživanje. Crkva od „*Rerum novarum*“ (1891.), posebice od „*Quadragesimo anno*“ (1931.), govori o potrebi solidarnosti kada je riječ o razvoju kako bi se razvoj uskladio na dobro čitavoga svijeta i svakog čovjeka. Ona postaje životno opredjeljenje svih ljudi dobre volje kako bi svaki čovjek i svako biće na ovoj zemlji imalo svoju šansu za normalan razvoj i miran život. Solidarnost traži da se odrečemo i nužnoga za sebe i da nekada izmijenimo i vlastiti stil života. Ona nije samo prigodična, već treba postati redovita i svakodnevna. Zapravo njezin temelj je kršćanska ljubav.⁶⁸ Već „*Gaudium et spes*“ jasno govori da je solidarnost usađena u ljudsku narav i da je to način djelovanja.⁶⁹ Solidarnost se gotovo izjednačuje s ljubavi, a to je i zahtjev društvenog nauka Crkve.

Zaključak

Ekonomija zajedništva potiče prijelaz ekonomije i cijelog društva sa kulture posjedovanja na kulturu davanja. Čovjek je, a ne kapital u središtu.

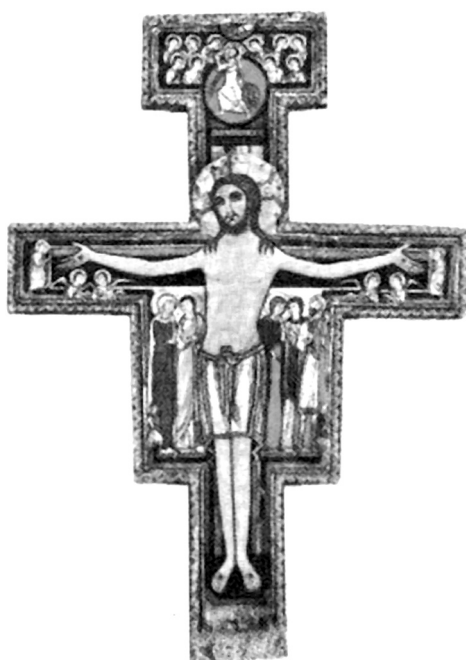
Može li se ovaj projekt raširiti i pomoći svijetu danas, u svim njegovim problemima globalizacije? On ne predlaže neki novi ekonomski model, novu teoriju i ideologiju, nego novo gospodarsko razmišljanje za nove ljude koji žive kulturu davanja. Današnji svijet treba i u politici i u ekonomiji kulturu koja nadilazi ogorčenost. A to se nadilazi tek novom kulturom koja u gospodarskim događanjima stavlja na prvo mjesto osobu, s većim uvažavanjem prirode i budućih naraštaja.

Fra Ivan Čikara

⁶⁸ Usp. L. Tomašević, *Moralni vid globalizacije*, (skripta), Sinj 2006, str. 92 – 95.

⁶⁹ GS. 32.

MEDITACIJA

RIJEČ KOJA OBRAĆA

Riječ Božja postaje živa tek kad dopre do ljudskog srca. Onog trenu kada je srce prepozna ona postaje govor, a govor poziva na dijalog. Tek kroz dijalog stvara se osobni odnos između Boga i čovjeka, između mene i Boga. Čuti Božju riječ u srcu postaje spasonosni trenutak života.

U životu sv. Franje riječ također ima presudnu ulogu. Nekoliko je iskustava riječi kod njega koje bi valjalo izdvojiti. U zarobljeništvu u Perugii Franjo čita Evanđelje, zatim dolazi trenutak u kojem Franjo čuje glas: „*Želiš li služiti slugi ili Gospodaru?*“, nakon kojega slijedi glas s raspela u crkvi sv. Damjana i kao posljednji moment Franjina iskustva riječi javlja se Evanđelje o poslanju učenika. Franjo doživljava Riječ kao njemu upravljen govor i odgovara, a rezultat njegova odgovora smo i mi danas. Svi smo se obvezali samo na jedno: „***Pravilo i život Manje braće jest ovo: obdržavati sveto Evanđelje Gospodina našega Isusa Krista živeći u poslušnosti, bez vlasništva i u čistoći.***“ Svi smo obećali biti sluge Riječi.

Iz Franjina života, ali i iz života mnogih drugih svetaca, jasno je da nam Bog svakodnevno i na više načina progovara. Franjo nam pokazuje još jedan primjer vezan uz Riječ; nije uvijek lako odgovoriti na poziv upućen u Riječi. Nije ga lako prepoznati. Tako Franjo nakon mističnog iskustva u sv. Damjanu shvaća doslovno ono na što ga glas poziva. Kasnije dolazi do zaključka da je pozvan obnoviti živu Crkvu, ali ono što kod Franje ostaje jest trenutna reakcija i odgovor onome što se od njega tražilo.

Čuti Božju Riječ dano je svima, ali malo ih je čuje. Zašto je to tako? Doživljena Riječ Božja poziva na promjenu, na obraćenje, a promjene nas redovito plaše. Nemamo hrabrosti odazvati se. Sviđa nam se svakodnevna uhodanost i ne želimo uzdrnavati svijet u kojem nam je tako dobro. A Riječ nas konstantno poziva na obraćenje.

Obraćenje se događa na dva načina: milosnim Božjim zahvatom, kao kod sv. Pavla ili dugotrajnim promišljanjem same Riječi. Kad govorimo o obraćenju, svi bismo najradije da nas to obuhvati odjednom, da ne ulažemo puno truda. Bog bi nam time posvjedočio da jest i kao da bi svi problemi nestali. Važnije je čitati Riječ Božju

nego čekati taj milosni Božji zahvat, jer Riječ Božja je abeceda redovničkog života. Prispodoba o Lazaru i bogatašu jasno nam o tome svjedoči. Naglo obraćenje također zahtjeva vremena. I takvo obraćenje poziva na promjenu mentaliteta i ponovno obraćanje uvijek iznova.

Svi mi ovdje prisutni odazvali smo se Riječi, a svi smo ipak potrebni obraćenja. U Franjino vrijeme redovnike se nazivalo obraćenicima. Ako vidimo kako se danas nas naziva, očito je kako stvari nisu u redu. Svijet je takav kakav je i nije nam baš sklon, ali je li on jedini krivac što iz dana u dan gubimo na vjerodostojnosti? Isus nam je davno navijestio muku življenja u ovom svijetu. On nas želi u njemu, ali ne želi da budemo od njega. Naš nedostatak hrabrosti da mijenjamo sebe očituje se u prebacivanju krivnje na drugoga, na svijet. Zar nismo pozvani mijenjati taj svijet? Na žalost, za primjetiti je kako on mijenja nas.

Bog nam svakodnevno govori. Nama tim više jer imamo privilegiju slušanja Njegove Riječi svako jutro, a po samom načinu života koji smo izabrali dužni smo razmatrati Božju Riječ. Otvoriti se Božjoj Riječi omogućuje nam da i druge njoj dovedemo. Našli smo u njoj nešto što smo doživjeli kao nama upućeno, ali ne smijemo tu stati. Pozvani smo uvijek iznova tražiti što nam Božja Riječ govori. Nije nam uvijek i odmah sve jasno, ali važno je činiti danas što nam je danas jasno. Sv. Franjo imao je beskrajno povjerenje u Riječ i svaki put kad nije znao što mu je činiti otvarao bi Sv. pismo.

Jednom smo Riječ čuli od nekog drugog i na nju se odazvali. Sad je na nama da druge pozovemo. Osluškivanjem Riječi možemo prepoznati što je baš za nas zapisano. Bog nas je stvorio da živimo sretni i zato nam u Riječi daje smisao života. Čovjeku nikada neće biti dobro dok se ne dogodi nutarnja promjena.

Tek u sabranosti u Riječi Božjoj otkrivamo govor nama upućen. Ponekad je potreban trenutak, ponekad sat, a ponekad i devetnica da uspijemo čuti što nam to Bog želi reći. Ne zamarajmo se vremenom, nego se otvorimo Riječi, primimo je u srce i radosno prenesimo drugima.

Fra Damir Ćiro Ćikara

